

[Ragnhild Andersen.]

200 kr. til enlige og med 300 kr. til ægtepar, og vi opfordrer alle partier og i særdeleshed de partier, som gentagne gange har givet løfte til rentemodtagerne om netop sådanne forbedringer, til at være med til nu at gennemføre dem.

At brændselstildelingen på 18 hl er for lille, behøver vist ingen særlig begrundelse; jeg tror ikke, mange, heller ikke i det høje ting, vil påstå, at 25 hl er for meget til en hel vinters forbrug. Det er endda et meget beskedent forslag.

Forslaget om at fordoble invaliditetstillægget har mit parti flere gange bragt frem i det høje ting. Mange af invaliderne er jo familieforsørgere, og det burde derfor være helt naturligt at gennemføre denne imødekommehed overfor dem. Og ønsket om en fordobling af invaliditetstillægget har mange gange været fremsat overfor det høje folketing også fra invalidernes egne organisationer.

For få uger siden holdt alders- og invaliderentemodtagerne kongres i Roskilde. De vedtog en resolution, som de har sendt til det høje ting, hvori de endnu en gang understreger, hvor hårdt vore gamle og invaliderne sidder i det udover landet, og hvori de opfordrer folketinget til at gennemføre forbedringer, som kan sikre dem en menneskeværdig tilværelse, forbedringer, som ligger på linie med det forslag, mit parti her har stillet. Det er jo sådan, at hvor man færdes rundt om i landet, kommer der gamle mennesker til en og klager deres nød og spørger: Hvad bliver det til med løfterne? Er tiden ikke snart inde til, at vi kan få lidt forbedringer, som vi kan mærke? Det er både i København, i købstæderne og landkommunerne, vi hører det fra de gamle.

Det ville være urimeligt, om vi her i folketinget skulle komme til det resultat, at vi ikke kan sikre vore gamle en tryk tilværelse, befriet for sorg og savn. Mit parti mener, det er påkrævet at sikre rentemodtagerne, gamle som invalider, en forsvarlig tilværelse, og jeg opfordrer derfor med disse bemærkninger til en velvillig og hurtig behandling af mit partis lovforslag.

Formanden: Eksemplarer af det fremsatte lovforslag vil blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 4 medlemmer og 4 stedfortrædere til værnepligtsnævnet.

(Jfr. tidenden sp. 20).

Valgt blev: *Victor Gram* med stedfortræder *Per Hækkerup*, *Arnth Jensen* med stedfortræder *Østergaard*, *Reedtz-Thott* med stedfortræder *Bruun de Neergaard* og *Johs. Christiansen* med stedfortræder *Kirkegaard*.

Derpå foretoges:

Valg af 9 medlemmer til det i § 2, stk. 2, i lov nr. 235 af 27. maj 1950 om anvendelse af modværdien af de i henhold til Det europæiske Genopbygningsprogram modtagne gaveydelse omhandlede udvalg.

(Jfr. tidenden sp. 20).

Valgt blev: *Lars P. Jensen*, *Lars M. Olsen*, *Hans Rasmussen*, *Chr. Rasmussen*, *Nels Eriksen*, *Foged*, *Halldan Hendriksen*, *Stæhr Johansen* og *Aage Fogh*.

Den følgende sag var:

Valg af 1 medlem til toldrådet (i stedet for Ingeborg Hansen).

(Jfr. tidenden sp. 20).

Valgt blev: *Lars P. Jensen*.

Man gik derpå til:

Spørgsmål om fremme af forespørgsel til udenrigsministeren af Einer-Jensen m. fl.

(Forespørgslen findes i tidenden sp. 36).

Formanden: Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg tingets samtykke til forespørgslen fremme som givet. (Ophold). Det er givet.

Den næste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af forhandling om statsministerens redegørelse i henhold til grundlovens § 38 ved folketingsårets åbning.

Forhandlingen genoptoges.

Bertel Dahlgaard: Forinden jeg går over til at fremsætte de bemærkninger, jeg synes statsministerens tale giver anledning til, vil jeg gerne sige et par ord i anledning af en meddelelse, jeg har set i morgenbladene om, at radiofoniens programudvalg skulle have besluttet, at folketingets forhandlinger på tirsdag om Londonoverenskomsten og Vesttysklands genoprustning ikke agtes udsendt gennem radioen.

Først måtte man anse en sådan beslutning for helt utrolig, men hvis den skulle være rigtig, vil jeg gerne her fra folketingets talerstol rette en henstilling til programudvalget om at tage denne beslutning op til ny overvejelse.

På et tidspunkt, da vi her i tinget står umiddelbart foran en beslutning af umådelig rækkevidde for vort folk, må det være en selvfølge, at den danske befolkning får den mest umiddelbare adgang til at danne sig en på alle saglige argumenter bygget opfattelse. Radioen har tidligere foranlediget en rundbordskonference om sagen; det må ikke være tænkeligt, at den dag, debatten her finder sted mellem dem, der skal bære ansvaret for afgørelsen, er radioen lukket.

Dersom programudvalget ikke mener umiddelbart at kunne ændre sin beslutning, henstiller jeg, at udvalget finder lejlighed til en forhandling med folketingets præsidium om spørgsmålet.

Jeg skal derefter omtale den højtærede statsministers åbningsstale. Skulle jeg karakterisere åbningsstalen, ville jeg være tilbøjelig til at bruge udtrykket: såre fornuftig. Der lyder ingen fanfare gennem talen, den er blottet for vidt udsyn, den giver ingen store løfter, men den indeholder heller ingen udfordring. Såre fornuftigt. Talen bevæger sig ad jævne veje, måske trælsomme og slidsomme, men dog med udsigt til et jævnt og virksomt og forhåbentlig også muntert liv. Der stilles ikke i talen heroiske krav til befolkningen, som da hin store statsmand stillede blod og tårer i udsigt, men på dens jævne vej glimtede der alligevel gennem statsministerens tale en forståelse af, at for det samfund, der vil arbejde sig frem, er sved et

ganske sundt udtryk for vilje til at overvinde vanskelighederne. Jeg gentager: såre fornuftig.

Jeg synes altså, at den højtærede statsministers tale vidnede om en ganske ædrue- lig bedømmelse af den situation, hvori hans regering og landet befinder sig.

Jeg tror, der er mere i den foreliggende situation, end de fleste tænker sig, som giver gode muligheder for vort arbejde herinde i denne vinter, og disse muligheder skulle gerne udnyttes. Denne samling er den anden i valgperioden, netop den samling, hvor der normalt skulle være mest arbejdsro. Derfor skulle denne folketingssamling helst blive et arbejdsår, og det venter jeg den bliver. Hvordan skulle det være muligt for folketinget atter at udsætte den huslejelovgivning og den byggestøttelovgivning, som er en så integrerende del af hele den økonomiske og finansielle situation, og som den tidligere regering desværre efterlod sig som en uløst opgave? Eller hvordan skulle folketinget kunne være bekendt at lade endnu en samling gå til ende uden at gennemføre den reform og forenkling af vort skattesystem, som en kommission for 17 år siden fik til opgave at stille forslag om? Jeg går ud fra som en selvfølge, at den høje regering, når vi kommer frem til de saglige forhandlinger i udvalget, vil medvirke til at fjerne de hindringer for denne store reforms gennemførelse, som den ved fandtes i forslagene, da de sidst fremsattes.

Det er også klart, at spørgsmålet om den fremtidige trustlovgivning nu må finde sin løsning.

Til de her nævnte problemer følger sig tre store områder, som nu er færdigbehandlet i kommissioner, nemlig færdsels- og motorlovgivningen, grundskyldslovgivningen samt det store folkepensioneringsproblem, som alle partier har forpligtet sig så stærkt overfor. Jeg vil gerne sige til andre partier her i salen, at jeg tror, de skal regne med, at folkepensioneringens store tanke giver befolkningen ikke slip på.

Denne samling skulle også gerne bringe et resultat af det arbejde, som kommissionen vedrørende realkrediten beskæftiger sig med, og det arbejde, som i sidste samling påbegyndtes vedrørende „Ungdommens uddannelsesfond“.

[Bertel Dahlgaard.]

Så vil jeg gerne understrege et enkelt afsnit af den højtærede statsministers tale. Det er det afsnit, hvor det hedder, at man er opmærksom på ønskeligheden af en højere grad af bevægelighed på arbejdsmarkedet, fremme af de ufaglærtes arbejdsmuligheder gennem omskoling og fremme af overvejelserne vedrørende lærlingeuddannelsen. Jeg går ud fra, at man her også tænker på alle sider af spørgsmålet vedrørende tilgangen til fagene. Hvert år spørges der efter resultater af arbejdskommissionens arbejde, men i de sidste år har man spurgt forgæves. Det har det radikale venstre vanskeligt ved at forsone sig med. Vi er jo her ved noget centralt, nemlig organiseringen af samfundets produktive kræfter.

Vi har nu i det sidste år haft nær ved fuld beskæftigelse. Det vil sige, at vi ikke i øjeblikket med opretholdelse af den nuværende militære tjenestetid kan inddrage flere i produktionen. Det vil atter sige, at vi ikke med samfundets nuværende arbejdsydelse og den øjeblikkelige teknik kan forøge produktionen indenfor et kortere tidsrum, og samtidig oplever vi, at produktionen ikke står mål med forbruget. Med andre ord, vi står overfor at måtte sætte forbruget ned i stedet for at sætte produktionen op. Det er, som om vi herhjemme på en række af de områder, der er afgørende for produktiviteten, er for traditionsbundne. Der gøres, såvidt jeg kan skønne, indenfor produktivitetsudvalget et fortjenstfuldt arbejde for at bryde denne traditionsbundenhed, men det går langsomt.

For et par måneder siden udsendtes der i det engelske „Observer“s „Foreign News Service“ en beretning, der indledtes således:

„Et sikkert tegn på den voksende selvtilid indenfor den engelske industri er den udvikling, der er sket i de store selskabers gennemførelse af en eller anden form for udbyttedeling. Emnet diskuteres på selskabernes bestyrelsesmøder, og planer gennemføres snart her, snart dér.“

Så skildres det, hvorledes der i de sidste

år har bredt sig en stærk bevægelse indenfor den engelske industri med gennemførelse af praktiske udbyttedelingsordninger, så man regner med, at henved en fjerdedel af Englands industri nu efterhånden arbejder med en eller anden form for bonusudbetaling og udbyttedeling i forhold til arbejdere og funktionærer. Det siges dernæst, at med denne udvikling følger England, hvad der er sket i USA siden krigen, hvor udbyttedelingsplanerne har vundet stor udbredelse og er blevet yderst populære, og det skildres, hvorledes den oprindelige uvilje i fagforerings- og arbejderkredse er slået om, og udbyttedelingsordninger nu gennemføres i tillidsfuldt samarbejde mellem arbejdere og funktionærer og driftsledelsen. Med andre ord, man behandler nu disse problemer ikke ud fra velgørenhedssynspunkter, men ud fra forståelsen af, at det drejer sig om en fælles interesse i den størst mulige produktion med deraf følgende større gevinst for alle i bedrift og samfund.

Det radikale venstre vil atter i år fremsætte sit forslag om at søge undersøgelserne vedrørende de forskellige praktiske former for udbyttedeling fremmet. Forståelse af lønningsformernes indflydelse på produktionen er overalt ude i verden stigende. Det bliver nødvendigt, at vi også herhjemme med en ganske anden alvor giver os i kast med en række af produktionens grundproblemer, som jeg her har nævnt, og det bliver efter mit skøn en målestok for den nuværende regerings berettigelse, om den indenfor egne kredse har styrke til at fremme en udvikling, der indefra i arbejds- og bedriftslivet øger produktiviteten og dermed det samlede samfunds velstand. I samme grad, det sker, vil vi blive fritaget for med visse mellemrum at gå fra valutakrise til valutakrise.

Ærede ordførere har atter beskæftiget sig med de foranstaltninger mod valutakrisen, som der i den nu afsluttede folketingssamling opnåedes enighed om mellem regeringen og det radikale venstre. Jeg tror, at disse foranstaltninger er så omfattende, som man

[Bertel Dahlgaard.]

med rimelighed kan forlange af folketingets arbejde i den korte tid, der var tilbage af folketingssamlingen.

Den højtærede statsminister brugte i sin tale det udtryk, at de trufne foranstaltninger ikke svarede til, hvad regeringen ønskede, og det kan jeg helt underskrive. De er på væsentlige punkter af en anden karakter end det, regeringen ønskede, men jeg tror, man tør sige, at de i deres valuta-mæssige virkninger vil være af mindst lige så stor betydning som regeringens samlede forslag. Jeg er sikker på, at de nye elementer, der i folketinget førtes ind i foranstaltningerne gennem lovgivningen om køb på afbetaling, begrænsningerne indenfor forsvarsbudgettet og den øjeblikkelige ikrafttræden af visse nyordninger indenfor byggeriet, fuldt opvejer de mulige virkninger af regeringens planer om øgede skatter.

Det tør sikkert også skrives på de nu gennemførte forslags kreditside, at de kun har mødt ringe eller ingen væsentlig kritik i tinget eller i befolkningen. Det erkendes, at tendensen, der går gennem de trufne foranstaltninger, er rigtig, og heller ikke enkelthederne møder megen modstand.

Det gælder dog ikke det militære område, hvor dommen fra konservativ side har været hård, mindre hård fra venstre. Men den hårde dom har ingen sangbund i befolkningen, for man ville have stået helt uforstående overfor, om meget store nedskæringer på statsbudgettet kun skulle gælde det civile område, de ting, der vender ud mod erhvervslivet, boligbyggeriet o.s.v., men at de vældige militærudgifter, der i så betydelig grad har bidraget til valutavanskelighederne, på forhånd skulle holdes udenfor. Det synes mig ufatteligt, at en sådan tankegang overhovedet kan fostres. Jeg synes iøvrigt, det er lidt utiltalende, at man fra konservativ side i foreliggende udtalelser næsten synes at påkalde reaktion udefra overfor, hvad den danske lovgivende forsamling beslutter, oven i købet i en tid, hvor andre lande suverænt beslutter nedsættelse af deres militærudgifter. Det er kun få dage siden, det meddeltes, at den hollandske regering ved parlamentets åbning bebudede en nedsættelse af forsvarsudgifterne. England har foretaget store nedsættelser af de udgifter, de besluttede

for et par år siden, USA indskrænker sine militære landstyrker, og vi befinder os på et tidspunkt, hvor det er givet, at der forestår dybtgående overvejelser af ændringer med hensyn til våbnenes art og den fremtidige strategi. I denne forbindelse minder jeg om, at det danske forsvars ordning efter de gældende bestemmelser skal tages op til revision i denne vinter. Det er mærkeligt, så lidt offentligheden har beskæftiget sig med, hvad det nødvendigvis må betyde. Overalt udenfor Danmark drøftes åbent den revolution på det militære område, som er indtrådt ikke blot med muligheden for anvendelse af atombomben, men i særdeleshed i de seneste tider med henblik på anvendelse af de taktiske atomvåben under kamp mellem de militære styrker. Vi ved, at væsentlige dele af det, man sysler med indenfor dansk militærvæsen, vil være håbløst forældet i den tid, der kommer, og at der regnes med, at den såkaldte ny strategi sandsynligvis i ringere grad end hidtil vil komme til at hvile på de store landstyrker, hvor oven i købet her i landet de store koncentreringer i kaserner vil være de mest kærkomne mål ved en krigs udbrud.

Jeg vil gerne spørge den høje regering, om det ikke er rigtigt, at den kommende revision af forsvarslovene som følge af de her nævnte forhold i mange henseender må bygge på helt andre forudsætninger end de forudsætninger, den nuværende militærordning af 1950 kom til at hvile på, og at det nødvendigvis må medføre principielle ændringer af betydeligt omfang.

Jeg vil også spørge, hvornår det kan ventes, at forslag til revision af militærordningen vil blive fremsat. Jeg henstiller til regeringen, at der bliver sikret folketinget god tid til de dybtgående overvejelser, de ændrede militær-strategiske forudsætninger giver anledning til. Der er jo ingen, dette forhold berører mere alvorligt end vort land, der ligger i NATO-landenes første frontlinie.

Må jeg så forøvrigt i forbindelse med de militære problemer henstille til danske partier at høre op med overfor udlandet at fremhæve, hvor små Danmarks militære byrder er sammenlignet med andre landes. Det er dog noget, vi alle ved, at disse sammenligninger er misvisende på det

[Bertel Dahlgaard.]

grundlag, de fremføres. Ved disse sammenligninger glemmer man, at militæruddgifter af en vis størrelse er af højst forskellig betydning, alt efter som det gælder råstofrige lande og lande, hvis militærvæsen er led i et imperium med besiddelser i fjerne egne, eller det gælder et land som Danmark, der er uden de fordele, der knytter sig hertil. Sålænge Danmark er bundet til Atlantpagten, giver det også Atlantpagtlandenes stærkeste nationer særlige økonomiske forpligtelser overfor Danmark. De valutavanskeligheder, vi oplever nu, er i betydelig grad de indirekte følger af det militære milliardbudget, og det kan umuligt være en opgave for danske partier at tilsløre dette overfor udlandet.

Jeg forstår iøvrigt ikke det ærede medlem hr. Aksel Møllers forsøg på at rejse ny diskussion om den militære tjenestetid. Det ærede medlem skulle lægge mærke til, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen her er meget klogere. Han går hen over dette spørgsmål med harefod, han betragter den sag som afgjort. Såre fornuftigt. Sagen ligger fuldt oplyst. Den tidligere regering havde givet tilsagn om indførelse af 18 måneders tjenestetid og stillede i udsigt, at der snarest ville ske genindkaldelser af 30 000—40 000 mand. Vi stod altså overfor en permanent ordning med 18 måneders tjenestetid plus 2 måneders genindkaldelse. Det var heroverfor, det radikale venstre gav tilsagn om at ville støtte en ordning, hvorved de 18 måneders tjenestetid plus 2 måneders genindkaldelse erstattedes af 16 måneders tjenestetid plus 2 genindkaldelser af langt mindre omfang. Nu vil altså foreløbig disse genindkaldelser i 1954 og 1955 bortfalde. Jeg tror ikke på, at dette vil møde modstand i befolkningen, og jeg ville blive meget overrasket, hvis regeringen skulle gå ind på det ærede medlem hr. Aksel Møllers krav om garanti for, at den ikke mere træffer sådanne fornuftige beslutninger i forståelse med det radikale venstre.

Jeg kan iøvrigt slet ikke være enig med de ærede medlemmer hr. Erik Eriksen og hr. Aksel Møller i, at det er dristigt af regeringen i det ene øjeblik at træffe aftaler med venstre og konservative og i det næste med det radikale venstre. Det skal der såmænd ikke meget mod til. Venstre og konservative

må virkelig nøjes med at være regeringens allierede en del af tiden.

Når man nu fra konservativ side rejser stærk modstand overfor alle besparelser på de militære budgetter, er det samtidig udtryk for, at man selv ville have sparet mindre i den foreliggende valutasituation, samtidig med at man hævder, at de foranstaltninger, der nu træffes, vil være af altfor ringe virkning, og hverken konservative eller venstre har villet pege på andre foranstaltninger, skønt det radikale venstre har tilsagt sin redbonhed til at forhandle om enhver tanke, man måtte have i så henseende. Måske vil det nye folketingsår åbenbare, hvilke tanker man går rundt med, og vi vil fra vor side møde eventuelle tanker fordomsfrit. Ingen kan selvfølgelig sige, om de nu besluttede foranstaltninger vil være tilstrækkelige, men det er sikkert, at de er meget betydningsfulde, og det er meget vigtigt, at de blev gennemført så hurtigt, i stedet for at situationen efter de konservatives og venstres recept skulle være løbet ud i nogle måneders politisk kamp med deraf følgende uvirksomhed her i tinget.

Iøvrigt forudsætter alle kriseforanstaltningerne, at der i den kommende almindelige lovgivning følges en linie, der supplerer og underbygger, hvad der er begyndt, og det er folketingets opgave at fastholde en sådan linie.

For det radikale venstre er de vanskeligheder, vi er ude for, ikke kommet som en overraskelse. Netop i disse dage for et år siden udtalte jeg her i tinget, at vi måtte være forberedt på, at den mindste modgang kunne rive vore valutareserver bort. Jeg sagde, at jeg derfor troede, vi i økonomisk henseende nærmede os en korsvej, hvor vi i vore udgiftsdispositioner måtte træffe et valg. Jeg var af mit parti bemyndiget til at sige, at vi mente, der var megen grund til at nære ængstelse på det finansielle og det økonomiske område, og at det måtte pålægge os pligt til finansiell forsigtighed og til besparelser på alle udgifter, der mindsker vor produktive kraft. Det store medansvar, venstre og konservative har for den vældige stigning af de uproduktive udgifter under de to partiers regeringsperiode og deraf følgende medansvar for de kolossale skattestigninger, må de to partier nødvendigvis vedstå i den kommende tid.

[Bertel Dahlgaard.]

Jeg har set nogle besynderlige udtalelser om, at vedtagelsen af foranstaltningerne overfor valutakrisen var udtryk for, at der herinde var etableret en fast flertalsblok. Udtalelserne synes helt hovedløse eller i bedste fald tankeløse, og det glæder mig, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen ikke i sin elastiske tale i Odense henfaldt til den slags grublerier; det havde jeg nu heller ikke ventet af ham. Det, der er sket, er, at der er tilvejebragt et flertal for de foranstaltninger, der nu er gennemført. Ved første behandling af forslagene udtalte jeg, at det var folketingets pligt at undersøge, om tinget formåede at tilvejebringe fornøden enighed om foranstaltninger, som regeringen kunne tiltræde. Det er sket, hverken mere eller mindre. Derefter fortsætter folketinget sit arbejde i det ny folketingsår, og hvad dette så kan bringe, henligger i det uvisse. Det er indlysende, at hvis venstre og konservative fortsætter med blot at være passive tilskuere, må andre gøre arbejdet, men jeg forstod i går, at man atter har meldt sig til deltagelse i lovgivningen. Det synes imidlertid klart, at hvis venstre fastholder den linie i alle betydningsfulde spørgsmål kun at ville medvirke til, hvad de konservative vil sanktionere, da vil det få dybtgående indflydelse på udviklingen indenfor dansk politik fremover, en indflydelse, som jeg næppe kan tænke mig venstre et stykke frem i tiden vil finde ønskelig. Jeg kan heller ikke tænke mig, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen vil være interesseret i, at alt for mange kommer til at tvivle på udtalelser, han har fremsat, og meninger, han har givet tilkende, og som har skabt forhåbninger til ham i adskillige frisindede kredse både i og udenfor hans parti. Men alt dette må vel klare sig inden så længe. Det radikale venstre vil i den kommende tid bidrage mest muligt til, at lovgivningsresultaterne kan komme til at hvile på et bredt grundlag.

Jeg tror iøvrigt, de tre sidste uger har indeholdt en gavnlige lære, som kan få betydning. Jeg tror, de har fået mange i befolkningen til at forstå, hvor nødvendigt det er, at der sker en vis nyorientering i dansk parlamentarisk liv. Jeg tror, at man ligesom i mange andre lande bør tilstræbe et bredt grundlag for en regeringsdannelse,

så der bliver større stabilitet i de politiske forhold. Det vil så atter medføre en højst tiltrængt nyorientering i befolkningen.

Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen har forlængst givet udtryk for den samme opfattelse og har gentaget denne sin opfattelse nu efter sin deltagelse i de sidste ugers mærkelige tildragelser; men det synes, som om gamle slagord endnu en stund skal være en hindring for en sådan nyorientering, og vi må så måske en tid endnu slide mindretalsregeringerne. Men så må man også i folketinget drage konsekvensen heraf og være positiv i sit arbejde og i den enkelte situation føle sin pligt til at skabe den samling, som er nødvendig, og som ellers under en regering på bredt grundlag kunne skabes gennem samarbejdet i regeringen. Har folketinget ikke evnen hertil, må vi under systemet med mindretalsregeringer forberede os på valg hvert eller hvert andet år, og det går ikke an, hvis man ønsker at forbinde begrebet folkestyre med en vis grad af stabilitet i statens styre. Folkestyret må kunne fungere, ellers bliver det før eller senere dømt.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen fremsatte iøvrigt i går en ejendommelig opfattelse af de parlamentariske forhold under en mindretalsregering. Det ærede medlem sagde, at det er regeringens ret at blive siddende, når den har et flertal *bag* sig. Jeg kan ikke tænke mig, at det ærede medlem har glemt, hvilken form for parlamentarisme der blev fæstnet i den grundlov, som det ærede medlem har underskrevet. Denne parlamentarisme går ud på, at det er en regerings ret at blive siddende, når den ikke har et flertal *mod* sig. Det ærede medlem har selv i fuldt mål nydt godt af denne form for parlamentarisme; hans regering havde virkelig ikke et flertal *bag* sig i de tre år fra 1950 til 1953; hans regering eksisterede alene i kraft af, at der under de givne forhold ikke fandtes grundlag for en ny regeringsdannelse til løsning af den opgave, der lå for. Efter min mening bør det ærede medlem hr. Erik Eriksen huske på dette og ikke tilbyde sig til en ny regeringsdannelse, før han ved, hvilken politik han vil føre, og hvem han mener at ville føre den sammen med. Som jeg allerede har sagt, tiltrænges der en afklaring i dette spørgsmål.

[Bertel Dahlgaard.]

I den højtærede statsministers tale fandtes en lakonisk meddelelse om, at det af regeringen udarbejdede forslag om en regulering af toldsatserne for visse varer vil blive tilstillet toldkommissionen. Det er bekendt, at disse forslag først og fremmest tager sigte på en meget stor forhøjelse af tekstiltoldsatserne. Under valutaforhandlingerne nu i september ringede regeringen på døren hos det konservative parti i henhold til det tilsagn, det ærede medlem hr. Stæhr Johansen havde givet om, at regeringen med et sådant forslag ville blive vel modtaget. Imidlertid viste det sig, at der ingen var hjemme. Sådan går det nok ikke i toldkommissionen; her sidder den tidligere konservative handelsminister Rytter, der, hvis man skal sige det bramfrit, er en hund efter toldforhøjelser. Men regeringens arbejde med denne tekstiltold giver anledning til enkelte betragtninger.

Spørgsmålet om en stærkt forøget tekstiltold har søgt sin begrundelse i beskæftigelses hensyn. Det sker på et tidspunkt, hvor arbejdsløsheden i tekstilindustrien kun er 1,4 pct., og hvor der ikke er væsentlig stigning i indførslen af tekstilvarer. Regeringen har meddelt, at det toldforslag, man vil sende til toldkommissionen, ville medføre en indtægt for statskassen på 40 mill. kr. Nu er det klart, at forhøjelsen af tolden på de indførte varer vil medføre en forhøjelse af priserne på de hjemmeproducerede varer af omtrent tilsvarende omfang, fordi hjemmeproduktionen kan forhøje sine priser i læ af de højere toldsatser. Nu ved vi, at vor hjemmeproduktion af tekstilvarer varierer mellem 50 og 90 pct. af befolkningens forbrug, d. v. s. at man må regne med, at toldforhøjelsen vil medføre prisforhøjelser på de hjemmeproducerede varer, der i hvert fald udgør et større beløb end den told, der går i statskassen. Man tager nok ikke meget fejl, når man regner med, at de samlede prisforhøjelser, som toldforhøjelserne vil medføre for forbrugerne, vil nærme sig de 100 mill. kr., som atter vil indgå i pristallet. Jeg ville gerne opfordre regeringen til at omgås lidt varsomt med dette forslag. Dette forslag vil være så fristende for en konservativ politik, at regeringen kan risikere at blive taget på ordet, før den måske selv ønsker det.

Regeringen vil sikkert ikke glemme de synspunkter, den har påtaget sig at varetage gennem arbejdet for det fællesnordiske marked. Forudsætningen for dette fællesnordiske marked er, at de tre lande på et vist tidspunkt for den enkelte vare enes om at aftale, hvilken fælles toldsats der i alle tre lande skal gælde udadtil, når tolden mellem de tre lande indbyrdes falder bort. Hvilket toldniveau man her bliver enig om for den enkelte vare, kan ikke siges på forhånd, men vi er internationalt forpligtede gennem GATT-overenskomsten til ikke at fastlægge højere toldsatser end gennemsnittet af de tre landes, og en væsentlig forhøjelse af toldsatserne i de enkelte lande umiddelbart forinden aftale om et fællesnordisk marked vil derfor næppe blive opfattet som loyalt overfor den internationale overenskomsts forudsætninger, ligesom en sådan fremgangsmåde kan forøge vore handelspolitiske vanskeligheder, som kan være store nok i forvejen. Hertil kommer, at det fællesnordiske markeds idé jo er, at dette større marked skulle afføde en naturlig konkurrence som et værn for forbrugerne og et gavnligt incitament for produktionen. Tanken om at rejse nye høje toldmure omkring vort eget lille snævre område synes i dette øjeblik at være så forkastelig som vel muligt. Den høje regering har jo også selv tidligere givet udtryk for, at disse spørgsmål må behandles i forbindelse med de nordiske planer, ja, den højtærede statsminister sagde her i tinget så sent som i juni, at han mente, det ville være urigtigt at skride til nogen løsning på dette område uden at se det i forbindelse med det nordiske økonomiske samarbejde. Jeg ville gerne advare regeringen mod gennem sin indre politik at kompromittere det fællesnordiske markeds idé. Gør man noget sådant, kan det blive svært at bevare den glædelige enighed, der på dette område hidtil har hersket herhjemme.

Jeg vil gerne endnu sige til den højtærede statsminister med hensyn til de forhandlinger, der i nær fremtid skal påbegyndes mellem de nordiske regeringer vedrørende planerne om det fællesnordiske marked, at jeg går ud fra, at disse forhandlinger fra dansk side helt og fuldt føres på det grundlag, som indeholdes i den på Det Nordiske

[Bertel Dahlgaard.]

Råds møde i Oslo vedtagne henvendelse til regeringerne, hvori det hedder, at regeringerne bør straks tage op et arbejde for i praksis at lægge vilkårene tilrette for et fællesnordisk marked og optage de forhandlinger, som i den anledning er nødvendige. Jeg håber oprigtigt, at den videre drøftelse af disse problemer i Norge vil fremkalde en meget bred tilslutning til dette arbejde, og at der også vil vokse en erkendelse frem af, at nordisk samarbejde ikke på vitale områder kan vente på dem, der er længst tilbage i forståelse af, hvad det gælder. Jeg vil gerne bede den højtærede statsminister udtale sig herom, idet jeg især vil henstille til snarlig overvejelse, at der ved forhandlinger mellem regeringen og partierne findes en form, hvorunder man fra folketingets side stadig kan følge det videre forløb af disse nordiske forhandlinger.

Må jeg i forbindelse med hele toldspørgsmålet sige, at jeg går ud fra, at regeringen, ligesom det er sket tidligere, vil indkalde repræsentanter for partierne til rådslagning om de direktiver, der skal gives den danske delegation til forhandlingerne om forlængelsen af GATT-overenskomstens toldbindinger.

Det radikale venstre vil gerne udtale sin store glæde over det betydelige skridt fremad på det nordiske økonomiske samarbejdes vej, som blev taget på Det Nordiske Råds møde i Oslo. Vi bekender os i det store og hele til troen på, at de nordiske lande har en mission at øve, hver gang vi står sammen, og vi tror, at Det Nordiske Råd vil være midlet til, at vi oftere og oftere finder sammen. Det må harme os her i Danmark, når Det Nordiske Råds møde i Oslo gav anledning til, at rådet blev mistænkeliggjort fra sovjetrussisk side som et instrument, bag hvilket der står aggressive kræfter, som stræber efter under Det Nordiske Råds banner at danne en slags militærblok, der kan hjælpe til med gennemførelsen af aggressive amerikanske kredses planer i denne del af verden. Man nødes jo til at formode, at de informationer, Sovjet modtager fra sine repræsentationer i Danmark og de andre nordiske lande, må være meget mangelfulde; ellers ville det være utænkeligt, at Sovjet ikke skulle vide, at det nordiske samarbejde på ethvert tidspunkt

og på ethvert område betyder et lod i vægtskålen for fred og redeligt samarbejde mellem jordens folk. Derfor bidrager angreb som det, der her fandt sted, til at skabe øget tvivl om Sovjets gode vilje. Store nationer skulle i det hele taget ikke så ofte, som de gør det, undervurdere betydningen af små nationers interesse i retsindig handling og tænke måde; der gives en verdenssamvittighed, som er en realitet også for store nationer, og som de små nationer er med til at bygge op.

Det danske folk er rystet over at iagttage den foragt for retsindig handle måde, som fra slesvig-holstensk side er udvist mod det danske mindretal i Sydslesvig gennem 5 pct.-klausulen i den slesvig-holstenske valglov, der berøver mindretallet repræsentation i den slesvig-holstenske landdag. Når danske efter fem års besættelse og undertrykkelse af Hitlers hære ser, at et nyt Tyskland, så snart det får magt at udøve, benytter magten til dette smålige overgreb overfor det danske mindretal, fæstner sig her i Danmark den opfattelse af tysk væsen, at man intet har lært og intet glemt. Og denne opfattelse vil brede sig til det øvrige Norden og videre ud til skade for Tysklands anseelse og til næring af mistillid til Tysklands hensigter. Jeg venter, at repræsentanten for det tyske mindretal i Nordslesvig, det ærede medlem hr. Hans Schmidt, her i tinget vil give sin mening tilkende i denne sag.

Aksel Larsen: Den redegørelse af statsministeren, som i hvert fald burde danne grundlaget for denne „almindelige forhandling“ i tinget, skal ifølge grundlovens §§ 35—38 afgives i tingets første møde i folketingsåret, efter at tinget er sat.

Det var med velberåd hu og efter meget grundige overvejelser i forfatningskommissionen, at det pågældende afsnit i grundloven blev formuleret netop sådan. Den valgte folkerepræsentation skal være uafhængig af regeringen; den skal selv træde sammen, selv konstituere sig, og den skal ikke kunne opløses af regeringen, som i forholdet til tinget ene har den magt, at den kan udskrive nyvalg. Sætningen: „Ingen over og ingen ved siden af folketinget!“ er fastslået i den nye grundlov. Følgelig kan ingen tale eller give redegørelse i folketinget uden at få tildelt ordet af

[Aksel Larsen.]

dettes formand. Det tilkommer altså ikke statsministeren at tale i folketinget, før dette er sat, og heller ikke at pålægge tinget at konstituere sig. At der blev begået en fejl ved folketingsårets begyndelse i fjor, regnede jeg med var en eengangsforeteelse, men da den nu har gentaget sig i år, kan jeg ikke undlade med disse bemærkninger at henstille, at grundlovens ånd og bogstav efterleves fremtidig.

Statsministerens redegørelse indeholdt — som foreskrevet — en vurdering af den økonomiske situation. Det fremgik af denne, at erhvervslivet som helhed har haft gunstige vilkår i det forløbne år, at både landbrugets og industriens produktion har været stigende, at prisniveauet har været stabilt, og at beskæftigelsen har været den bedste i mange år. Statsministeren understregede, at den høje beskæftigelse og voksende produktion har været ledsaget af en vækst i eksporten, og at den største stigning i industriproduktionen ligger i fremstillingen af maskiner og andre produktionsmidler, som er den del af produktionen, der i videst omfang går til eksport. Men i den samme redegørelse forklarede statsministeren, at landet lider under en meget alvorlig valutakrise, som allerede er forsøgt imødegået ved renteforhøjelse og kraftige statsindgreb i form af skatte- og takstforhøjelser, indskrænkninger i byggeriet og anden beskæftigelse og forskellige besparelser på statens budget.

Statsministeren gav udtryk for, at regeringen ikke anser det foretagne for tilstrækkeligt, og bebudede med andre ord yderligere forbrugsbegrænsende forholdsregler — altsammen udfra den opfattelse, at befolkningens forbrug er for stort. Dette sidste strider bestemt mod befolkningens egen opfattelse. Det lyder også mærkeligt, når man erindrer sig statsministerens skildring af erhvervslivets og eksportens blomstring. Harmonien bliver endnu ringere, når man tager statsministerens redegørelse af 6. oktober 1953 frem til sammenligning. I den gav statsministeren nemlig et på mange områder adskilligt mere mistrøstigt billede af den økonomiske situation, af forholdet mellem forbrugsvare- og eksportproduktion og af mulighederne for valutaindtægter. Men dengang — altså

for et år siden — bebudede statsministeren ikke valutakrise; dengang var han ikke talsmand for nedskæringer, dengang krævede han ikke befolkningens forbrug sat ned. Nej, statsministeren erklærede tværtimod i fjor, at renteniveauet i Danmark var for højt — skønt det dengang var lavere, end det er i dag — og at nationalbankens diskontoned sættelse med $\frac{1}{2}$ pct. af 22. september var velbegrunderet. Han talte ikke om nedskæring og fordyrelse af boligbyggeriet, men lovede konkret, at boligproduktionen ville blive forøget, bl. a. ved tilvejebringelse af — som han sagde — et væsentligt antal boliger udover det ordinære byggeprogram, og fremsatte en række, ganske vist mere ubestemte, men dog utvivlsomme løfter om betydelige sociale fremskridt.

Efter kun eet års forløb er ikke alene alle disse løfter forsvundet fra programmet, men regeringens politik går i modsat retning. Diskontoen er sat i vejret, renteniveauet har nået rekordhøjde. Dette vil, sammen med indskrænkningen af byggeriet og begrænsningen af de offentlige arbejder, ikke alene skabe vanskeligheder for erhvervslivet og varefordyrelser, men også bevirke faldende beskæftigelse eller skabe, hvad arbejdsgiverforeningens formand forleden så kynisk kaldte „en passende arbejdsløshed“. Det var just ikke en sådan politik, arbejderne mente at stemme for, da de lod sig påvirke af den smukke socialdemokratiske valgplakat: Far må ikke blive arbejdsløs.

Reelle skattenedsættelser har arbejderindtægterne mærket mikroskopisk lidt til; men jernbanetakster og indirekte skatter er blevet forhøjet betydeligt med den ekstra brod mod arbejdere og tjenestemænd, at de indirekte skattestigninger ikke skal indregnes i pristallet, hvilket vil sige, at man bevidst undergraver overenskomsternes grundlag og også gør en del af lønforhøjelsen til tjenestemændene illusorisk.

Hvor er forbedringen af rentemodtagernes kår blevet af? Regeringspartiet har nu under tre valgkampe levet højt på farvestrålende løfter til de gamle om folkepensionering med værdifaste satser på omtrent det dobbelte af, hvad de nu får i aldersrente, og med tilføjelse af, at de skulle få en øjeblikkelig forhøjelse af renten på henholdsvis

[Aksel Larsen.]

300 og 200 kr. om året. Men det hele, man har givet dem, er en eengangshjælp, der skal erstatte, hvad de mister på grund af pristalsreguleringens utilstrækkelighed, og i det forløbne folketingsår — den nuværende regerings første regeringsår — har regeringspartiet selv to gange stemt imod det af kommunisterne fremsatte forslag om i hvert fald at give de gamle disse 300 kr. og 200 kr. i forhøjelse af rentens grundbeløb. Vi har nu fremsat forslaget påny, og vi ved, det kan vedtages, hvis regeringspartiet vil stemme for det. Vi ved, at det eneste, der kan hindre dets vedtagelse, er eventuel modstand fra regeringens side.

Regeringen kan ikke være i tvivl om, at arbejderne har taget de løfter alvorligt, der blev givet i fjor. Jeg står her med en henvendelse til folketinget, som også regeringen har modtaget, en henvendelse, som er vedtaget enstemmigt på kongressen i Kvindeligt Arbejderforbund. Heri fremsættes følgende krav til regering og lovgivningsmagt — jeg beder om tilladelse til delvis at citere —:

„Gennemførelse af en skattereform, der medfører en lettelse for de lavere indtægter.

En lov om folkepension gennemføres snarest muligt, så forhøjelser kan ske i dette folketingsår.

Lov om kontrol med priser og monopoler.

Ulykkesforsikringsloven forbedres, så alle erhvervs sygdomme, der er en følge af arbejde, giver ret til dagpenge under sygdom.

En lovgivning, der sikrer alle udearbejdende kvinder ret til barselhvilehjælp og forhøjelse af de nugældende satser.

Indtægtsgrænserne ved udbetaling af børnebidragene forhøjes til sygekassegrænsen.

De nugældende børnetilskud forhøjes til mindst 300 kr. årlig og udbetales til moderen uafhængigt af skattebetalingen.“

Endelig opfordrer henvendelsen regeringen og folketinget til at arbejde for, at boligproblemet i vort land løses på en sådan måde, at alle kan få sunde og gode boliger med særlig hensyntagen til unge ægtepar og enligstillede kvinder, samt for

fortsat boligbyggeri med offentlig støtte, og til, at der ved fastsættelsen af huslejen tages et rimeligt hensyn såvel til dem, der bor i de gamle lejligheder, som dem, der skal bo i nybyggeriet.

Så vidt den enstemmige vedtagelse på arbejderkvindernes kongres, underskrevet af forbundsformand Edith Olsen og forhenværende minister fru Fanny Jensen. Regeringen kan ikke være i tvivl om, at disse og lignende krav stilles af alle arbejdere her i landet, at det er meget rimelige krav, som kan opfyldes, og at de — til overflod — er i overensstemmelse med de valglofter, denne regering kom til magten på.

Regeringen kan heller ikke være i tvivl om, hvad den skylder lærlingene. Socialdemokratiet har været medvirkende til, at det rimelige krav om teknisk dagskole for lærlinge blev foreløbigt afvist her i tinget og henvist til en kommission. I fjor lovede statsministeren, at kommissionsarbejdet om lærlingeloven skulle blive fremskyndet. Ikke engang dette beskedne løfte kunne findes i hans redegørelse af 5. oktober i år. Hvor længe skal lærlingene vente?

Regeringen vil forklare, at den har den bedst mulige vilje, men at de økonomiske forhold og valutamanglen desværre gør det umuligt at holde blot nogle få af løfterne, og at man tværtimod må skære arbejdernes forbrug ned, da det er for stort og er årsag til valutakrisen. Det må erkendes, at til denne sags fremstilling får regeringen brav støtte også af de borgerlige partier, der såvel i september som også i går har erklæret sig for at være skarp opposition.

Men det kan nu ikke lade sig gøre at bilde befolkningen ind, at i en situation, hvor der arbejdes mere i Danmark end nogensinde før, hvor beskæftigelsesgraden er høj og arbejdsproduktiviteten stadig stigende, og hvor der især er fremgang for eksportproduktionen og eksporten, at det i en sådan situation overhovedet er rimeligt, at der er valutakrise, og berettiget at beskyldte befolkningen for at arbejde for lidt og forbruge for meget. Det kan det så meget mindre, som valutakrisen — eller mere korrekt udtrykt: den påny akutte valutakrise — har helt andre årsager, idet den er selvforskyldt gennem en fejlagtig og fejlslagen politik.

Statsministeren nævnte selv i åbnings-

[Aksel Larsen.]

talen, at i det forløbne folketingsår har Danmark deltaget i det internationale økonomiske samarbejde efter samme retningslinier som hidtil. Hermed tænkes vel på den såkaldte europæiske økonomiske samarbejdsorganisation med dens liberaliseringsbeslutninger. Men statsministeren måtte tilføje — jeg beder om tilladelse til et kort citat —:

„I organisationen for europæisk økonomisk samarbejde har man fra dansk side fortsat peget på, at der til trods for den almindelige bekendelse til en fri og uhindret samhandel mellem de europæiske lande“

— statsministerens geografi er som bekendt af den art, at ved „Europa“ forstår han Vesteuropa —

„efter dansk opfattelse snarest er sket en styrkelse af landbrugsprotektionismen. Udviklingen i visse landes toldlovgivning virker således i praksis som en forskelsbehandling til ugunst for dansk økonomi.“

Da Danmark tiltrådte dette egentlig under Atlantpagten sorterende ensidigt vestvendte „økonomiske samarbejde“, fik vi kommunister læst og påskrevet, fordi vi advarede imod det og tilkendegav den mening, at det ville blive til skade og ikke til gavn for Danmarks økonomi. Vi kan vel ikke forvente nogen undskyldning — og det forlanger vi heller ikke — selvom man nu med indsvøbte vendinger erkender, at vi havde ret. Men vi understreger, at kendsgerningerne vedrørende vor samhandel med Vesteuropa viser, at en væsentlig årsag til valutakrisen netop er at søge her, og at en ændring af Danmarks handelspolitik er nødvendig.

Statsministeren bekræftede i virkeligheden dette ved sin beklagelse af, at

„heller ikke for Vesttysklands vedkommende er de forventninger, man måtte nære om en friere import af fødevarer, blevet opfyldt.“

Nej, på papiret ser handelsaftalen med Vesttyskland sikkert meget pæn ud, men i

praksis virker den jo på den måde, at der er praktisk talt fri import til Danmark fra Vesttyskland, medens Vesttyskland ved toldmure og på anden måde spærrer i den grad for danske varer, at det eksporterer for dobbelt så meget hertil, som det aftager herfra. Det er da urimeligt at straffe arbejderbefolkningen i Danmark, fordi denne ikke blot ufattelige, men hårrejsende tålmodighed med den vesttyske diskriminering af danske eksportvarer har medvirket til et minus i vor valutabalace.

Statsministeren beklagede, at den uforandrede baconpris og den reducerede smørpris til det engelske marked ikke, som han sagde, „opfyldte vore forhåbninger“. Ja, vi har her virkelig et skoleeksempel på, hvordan man ikke bør drive handel. Vi har et skoleeksempel på en udenrigshandel à la Ebberød bank, hvor slagordet er: det er mængden, der skal gøre det! Englands levnedsmiddelimport er ikke liberaliseret. Det er derimod Danmarks import fra England, og England har fortrinsret til levering af danske landbrugsvarer og får disse leveret til lavere priser, end Danmark kan opnå i tredielande, lavere priser end verdensmarkedets, men der gøres intet alvorligt fra dansk side for at forandre og forbedre dette forhold. Man nøjes med at håbe, at bede om lidt højere priser og at konstatere, at forhåbningerne altså ikke blev opfyldt.

Tilmed oprådte regeringen i den givne situation i år på en måde, så det måtte stille den engelske side ved forhandlingsbordet ekstra stærkt. Næppe var prisforhandlingerne indledt, før regeringen afbrød handelsforhandlingerne med Sovjetunionen, forhandlinger, under hvilke man allerede var nået meget langt i retning af at sikre dansk eksport af landbrugsvarer til Sovjetunionen til særdeles lønnende priser. På samme tid som man ikke afbrød, men foreslog en pause i de dansk-engelske forhandlinger, der var gået i hårdknude, afbrød regeringen totalt de dansk-sovjetiske forhandlinger og skabte derved en ekstra ugunstig stilling for den danske side ved de senere genoptagne pris-

[Aksel Larsen.]

forhandlinger med England. Resultatet er kendt, og statsministeren beklager, at det er dårligt. Ja, det er det, og de lave og bundne priser, Danmark får for største-parten af sin Englandseksport, er i høj grad medvirkende til valutamanglen. Men det er dristigt, at man på denne baggrund siger til arbejderbefolkningen i Danmark: det er jeres skyld, derfor skal jeres forbrug skæres ned.

Hvorfor afbrød regeringen handelshandlingerne med Sovjetunionen? Der var jo ellers gjort strålende fremskridt, havde den højtærede økonomiminister erklæret. Regeringens forklaring til offentligheden er den, at Sovjetunionen blandt mange andre skibe ønskede bygget to tankskibe i Danmark, men at dette kan Danmark ikke, hvorfor man måtte afbryde. Den virkelige forklaring er den, at regeringen — om det er den nuværende eller en tidligere, ved jeg ikke så nøje — har bundet sig til den fra amerikansk side forlangte vesteuropæiske boykot af handel med Østeuropa. Man har nu givet den for offentligheden som for os overraskende oplysning, at det ikke så meget er den berygtede amerikanske Battle-lov som en aftale, Danmark frivilligt har tiltrådt, der hindrer Danmark i at sælge, hvad man kalder strategiske varer til bl. a. Sovjetunionen. Denne aftale kender folket ingenting intet til. Den har aldrig været behandlet her, ja, end ikke været nævnt i tingets forhandlinger. Den har følgelig heller ingen bindende gyldighed.

Hovedsagen er iøvrigt, at trods Battle-lov og alt, hvad dertil hører, er det af amerikanerne opbyggede økonomiske jerntæppe i Europa ved at blive svært gennemhullet. Øst-vesthandelen er kommet i gang, og der har også været en ikke uvæsentlig stigning i Danmarks del deraf. Nu synes der at være praktiske muligheder for at fordoble Danmarks hidtidige samhandel med Sovjetunionen, at sikre dansk eksport af skibe, industri- og landbrugsprodukter i meget betydelige mængder, og så udnyttes denne mulighed ikke på grund af Danmarks ensidige handelspolitiske binding mod vest. Følgerne kan blive alvorlige afsætningsvanskeligheder for landbruget. Følgerne er allerede blevet dårligere Englandspriser. Følgerne vil blive mærkbare for industrien og

dens beskæftigelsesgrad. Og netop denne handelspolitik er en hovedårsag til valutakrisen, hvis byrder man vil vælte over på den sagesløse befolkning.

Hvorfor afbrød regeringen de dansk-sovjetiske handelsforhandlinger? Hvorfor foreslog den ikke en pause, som man gjorde overfor England, hvis den anså afbrydelse og overvejelse for nødvendig? Hvad har den gjort for at få forhandlingerne genoptaget? Hvordan forholder det sig egentlig med den såkaldte COCOM-aftale, hvis eksistens hidtil har været hemmeligholdt for offentligheden som for folketinget, og hvis indhold folketinget end ikke kender? Synes regeringen ikke selv, at den skylder en redegørelse, så meget mere som dens hidtidige søforklaringer hverken har vist sig at være udtømmende eller særlig oplysende?

Statsministeren omtalte de dels iværksatte, dels påtænkte besparelser på militærvæsenets område. Vi kan vel forvente, at regeringen en eller anden gang vil betænke os med oplysninger om, hvad det er for besparelser, hvor store og reelle de er, og hvor meget og hvornår tjenestetiden skal sættes ned. Men jeg ønsker at fastslå, at nedsættelsen af militærudgifterne betyder to lyspunkter: det er en anerkendelse af, at de høje militærudgifter er medvirkende til valutakrisen, så sandt som militærudgifter er både uproduktive og stærkt valutakrævende, og det er en bekræftelse af, at militærudgifterne kan sættes ned, at Danmark ikke på en eller anden måde er bundet til at opretholde en bestemt militær tjenestetid, en beredskabsstyrke af bestemt størrelse eller militærudgifter af en bestemt højde.

Vi vil opfordre regeringen til at fortsætte ad denne vej. Ved siden af en ændret og forbedret handelspolitik er en betydelig nedsættelse af de stadigvæk i forhold til Danmarks behov og muligheder altfor store militærudgifter vejen ud af valutakrisen, og derved vil statskassen også spare så betydelige midler, at man uden frygt for økonomien kan skride til realisering af løfterne om sociale fremskridt.

Regeringen kan trygt gå denne vej. Tilkendegivelserne fra arbejderorganisationer og arbejdspladser under kriseforhandlingerne i september viste, hvad hver eneste minister og hvert eneste socialdemokratisk folketingsmedlem ved, at arbejderne her i landet

[Aksel Larsen.]

ønsker militærbudgetterne sat ned. Den æggedans, venstres presse og det ærede medlem hr. Erik Eriksen i de sidste uger har opført, er jo også udtryk for, at landboerne er modstandere af det høje militærbudget og den lange tjenestetid. Regeringen kan med andre ord trygt regne med at have det afgørende og meget store folkeflertal bag sig, hvis den bestemmer sig for at gå videre med denne politik. Og da det er givet, at også det radikale venstre i meget høj grad er til at få i tale her, kan regeringen jo også derved skaffe sig et sikkert og stort parlamentarisk flertal. Den behøver i så fald ikke at frygte tordenen og truslerne fra højrepartierne her i salen.

Det forekommer mig iøvrigt at disse — hvis man skal dømme efter deres ordføreres taler her i går — er ved at blive noget mere spage i mælet. Ja, den konservative presse har med „Nationaltidende“ i spidsen i de forløbne uger boltret sig i voldsomme udfald mod regeringen i anledning af de militære besparelser og har med påfaldende iver appelleret til fremmede magter gennem sine påstande om, at Atlantpagtens øvrige deltagerlande ikke kan og ikke bør finde sig i, at tjenestetiden i Danmark sættes ned, og at der også på anden måde spares på militærbudgettet. Det er en optræden, som ikke bør glemmes. Dette, at den konservative presse appellerer, ikke til befolkningen i Danmark, men til fremmede magter og til NATO's overkommando for at hindre militære besparelser i Danmark, er også et bidrag til belysning af det danske folks mening om denne sag.

Som sagt, de to partiers ordførere havde i går et anderledes og mere spagfærdigt tonefald end i september. Det kan naturligvis tildels skyldes, skal vi sige besindelsen, efter at det ikke i denne omgang lykkedes at realisere de to partiers drøm om at komme til magten. Det kan navnlig for de konservatives vedkommende også skyldes frygten for, at hvis man ikke strækker hånden frem til forsoning med regeringen i militær- og Atlantpagtspørgsmålet, kan der ske det, at den begyndende og glædelige revne mellem Atlantpagtens tre partier i folketinget uddybes og gør det vanskeligere at realisere drømmen om på trods af Danmarks interesser og på tværs

af befolkningens mening at få besluttet dansk godkendelse af et oprustet Vesttysklands optagelse i Atlantpagten. Mon det ikke også skyldes de to partiers forståelse af, at befolkningen meget vel kender deres hele og fulde medansvar for den politik, der førte til den akutte valutakrise, og at befolkningen er klar over, hvilken reaktionær politik en ny venstre-konservativ regering vil føre, skønt det jo ikke hidtil har været muligt at vride et ord ud af de to partier herom.

Der er det rigtige i, hvad de to partier siger, at regeringen faktisk er ude for en tillidskrise blandt sine egne vælgere. Dette skyldes dens åbenbare brud på sine utvetydige valgløfter, og det skyldes nedskæringerne i forliget med de radikale. Samtidig giver såvel arbejdere som husmænd udtryk for, at de har både vilje og evne til at kæmpe imod nedskæringspolitikken, at kæmpe for sociale fremskridt og at bekæmpe reaktionære anslag og fortsatte profitfelttog fra højfinansens side.

Philipsstrejken er et af de mange og det mest aktuelle eksempel på arbejdernes kampvilje og solidaritet. Det er en kamp mod den rationalisering, der søges gennemført med det ene hovedmål at skaffe kapitalisterne forøget profit gennem mere raffineret og brutalt tilrettelagt udsvedning på arbejdspladserne — et fænomen, vi oplever ikke alene i industrien, men også i landbruget. Statsministeren skulle tænke over dette, når han fremsætter udtalelser om ønskeligheden af større effektivitet i de såkaldte produktivitetsudvalg.

Som det tidligere er sket på andre arbejdspladser, jeg minder her bl. a. om Hartmanns maskinfabrik og om Hess' støberier i Vejle, har Philipsarbejderne set sig nødsaget til at gå i strejke mod den overhængende rationalisering på virksomheden og mod arbejdsgiverens vægning ved på normal og reel måde at forhandle med tillidsmændene. De gjorde det, fordi de simpelthen vidste, at der var intet andet at gøre. De har som alle arbejdere i Danmark ingen tillid til voldgiftsretten, som gennem hele sin virksomhed har vist, at den ensidigt står på arbejdsgiverens side, hvilket den også anskueliggjorde ved i sin første kendelse mod Philipsarbejderne råt og usentimentalt at lægge arbejdsgivernes

[Aksel Larsen.]

urigtige påstande til grund for sin kendelse. Der er vel ingen, der efter Philipsarbejdernes sidste afstemning forsøger at bilde sig selv ind, at de ikke ved, hvad de gør, eller at de ikke, uanset politisk anskuelse iøvrigt, er enige om at stå fast på deres krav og føre kampen videre.

Det, man skal bemærke sig, er, at Philipsarbejdernes såkaldt ulovlige strejke godkendes og støttes solidarisk af praktisk taget alle fagorganiserede arbejdere i Danmark. Indtil nu har over 1 000 arbejdspladser besluttet konkret at støtte strejken økonomisk, og der er indkommet meget store midler i frivillige bidrag, uanset hvad voldgiftsretten og den dertil indrettede presse siger. Her står man overfor en kampbevægelse og en solidaritet i arbejderklassen, som ikke kan knægtes, og som er den alvorligste advarsel til arbejdsgiverforeningen, dens partier og dens presse, men som også må vise regeringen, hvilke kræfter den kan støtte sig til, hvis den beslutter sig til at omsætte arbejdernes ønsker og krav i praktisk politik. Måske skal det også tilføjes, at det må give visse folk noget at tænke på, at arbejderne ikke vil bide på den madding, der hedder løfter om et nyt fagretsligt organ, en slags rationaliseringsnævn, og at forsøgene på at splitte den enige arbejderfront såvel på Philipsfabrikken som på landets øvrige arbejdspladser ved at kalde strejken kommunistisk og ved at fable om kommunistisk spekulation i strejken er totalt misvisende. Bevægelsen i arbejderbefolkningen er en kampbevægelse mod reaktion, nedskæring og udbytning. Den er samtidig en kampbevægelse for en ny politik såvel indadtil som udadtil, og i denne kamp står arbejderne som sagt ikke blot enige, men har også støtte af hele den arbejdende befolkning.

Dette er også tilfældet i det alt overskyggende danske og udenrigspolitiske spørgsmål, der hedder planerne om genoplivelse af den tyske militarisme og et oprustet Vesttysklands optagelse i Atlantpagten. Ganske vist har statsministeren i sin redegørelse her tilkendegivet, at regeringen anser noget sådant for positivt og ønskværdigt. Udenrigsministeren har, allerede medens han opholdt sig i New York og efter at have spurgt John Foster Dulles —

var det forresten ikke rimeligere, om han først havde spurgt det danske folk — forkyndt, at han faktisk anser Danmarks stilling til den sag for afgjort. Samtidig fortæller han, at Londonplanen indeholder garantier for, at Vesttysklands oprustning ikke bliver ensbetydende med en genopståen af den tyske militarisme, men kun kommer til at tjene forsvaret for freden.

Det er besynderligt, at statsministeren kan få sig selv til at sige noget sådant efter alle de erfaringer, man har gjort med den tyske militarisme. Det er end mere besynderligt, at han siger noget sådant i en tale, hvor han bittert må anklage Vesttysklands regering for illoyalitet som handelspartner, og hvor han lige så bittert og berettiget anklager Vesttyskland for dets handlemåde overfor det dansksindede mindretal i Sydslesvig.

Nu må det desværre erkendes, at regeringen og de partier her i salen, som har ansvaret for folketingsvalglovens udformning i direkte strid med grundlovens bestemmelser om ansuelsen ligelige repræsentation i folketinget, ikke selv står synderligt stærkt, når de bebrejder en nabostat, at den har principielt tilsvarende, omend grovere bestemmelser i sin valglov; men det ændrer ikke det forhold, at man bevidst har udformet valgloven i Slesvig-Holsten sådan, at det dansksindede mindretal, sit glædeligt store stemmetal til trods, ikke kan opnå parlamentarisk repræsentation, og at man har skaffet sig ekstra sikkerhed herfor gennem vilkårlige valgkredsomlægninger og ved anvendelse af andre metoder.

Her har vi den gamle, udemokratiske, preussiske mentalitet i fuldeste flor. Hvor kan man så, stillet overfor noget sådant, fortælle, at man kan stole på det demokratiske sindelag og loyaliteten hos magthaverne i Vesttyskland? Det er meget godt, at såvel regeringen som venstre og konservative taler smukke ord om det dansksindede mindretal i Sydslesvig og lover det støtte til dets kulturarbejde. Det var bedre, om man erkendte, at de dansksindede i Sydslesvig står i kamp mod den dominerende og aggressive militarisme og reaktion i Vesttyskland og mod planerne om Vesttysklands oprustning, og det var bedre, om man ikke faldt såvel Sydslesvigs danskhed som det danske folk og arbejdet for fred og afspænding i ryggen ved at proklamere fuld tillid

[Aksel Larsen.]

til hr. Adenauers regering og love velvilje overfor dens militariseringsplaner.

Vi skal på tirsdag endeligt have lejlighed til at diskutere hele dette spørgsmål i folketinget, men det bør ikke kun diskuteres i folketinget, og afgørelsen af det kan og bør ikke træffes, uden at det danske folk høres. Det kan og bør ske gennem en folkeafstemning, idet folketinget slet ikke har mandat til, uden at have hørt vælgernes mening, at træffe beslutning. Jeg henstiller alvorligt til hvert eneste medlem af tinget at lytte til befolkningens røst, at sætte sig i forbindelse med sine egne vælgere og rette sig efter deres mening. Selvom den måde, hvorpå man her i folketinget i 1949 afviste forslaget om at sende Atlantpagten til folkeafstemning, såvel som alt, hvad der siden er passeret og vedtaget på den atlantiske politiks område, ikke just giver grund til formodninger om, at de tre atlantiske partier her i salen vil være særlig velvilligt indstillet overfor tanken om at lade vælgerne gennem en afstemning sige ja eller nej til ny tysk militarisme, kan det dog håbes, at vælgerne selv i den kommende tid vil gøre regering og folketing klar over, at dette er deres vilje.

Fra det udenrigspolitiske nævns møde i formiddags foreligger netop en meddelelse om, at tre partier, socialdemokratiet, venstre og konservative, er enige om, at Danmark ikke alene ikke skal benytte sin vetoret i spørgsmålet om Vesttysklands optagelse i Atlantpagten, men at det ikke bør tage noget særstandpunkt til denne sag, altså kan stemme for tysk genoprustning. Det er givet, at dette de tre partiers standpunkt i dag ikke er det danske folks standpunkt, heller ikke deres egne vælgeres standpunkt. Vælgerne kan endnu nå at kalde de tre partier til orden og sikre sig, at ikke tre partiledelser, men folket selv træffer den afgørelse, hvis udfald er mere end livsvigtig for Danmark og det danske folk.

Formanden: I anledning af det ærede medlem hr. Aksel Larsens bemærkninger vedrørende tilrettelæggelsen af det første møde i folketingsåret skal jeg gøre opmærksom på, at det er tilrettelagt i henhold til betænkningen over forslag til Danmarks

Riges Grundlov og i henhold til det afsnit, der lyder således (rigsdagstidende 1952—53, tillæg B. sp. 368):

„Der har i udvalget været enighed om, at statsministeren skal afgive den i § 38 omhandlede redegørelse på det første møde i rigsdagsåret uden at afvente valg af formand og næstformand samt i tilfælde af nyvalg, uden at prøvelsen af mandaterne har fundet sted, jfr. § 35, stk. 2. Den almindelige forhandling, der skal finde sted på grundlag af statsministerens redegørelse, kan naturligvis først påbegyndes, efter at rigsdagen er sat ved valg af formand og næstformand, og efter stedfundet nyvalg først, når prøvelsen af mandaterne har fundet sted.“

Viggo Starcke: Når man skal diskutere den højtærede statsministers trontale — jeg foretrækker det gammeldags ord — er det en meget rodet og omfattende samling af problemer, man kommer ud for. Jeg opfatter imidlertid ikke opgaven sådan, at man skal diskutere alle de ting, som den højtærede statsminister nævner i sin tale, men at man derimod skal finde frem til en hovedlinje i de afgørende problemer, der står til debat.

Et af de områder, som den højtærede statsminister var inde på, er forhandlingerne og beslutningerne i Nordisk Råd fornylig, hvor interessen særlig samlede sig om planerne om et nordisk fællesmarked. Hvis der kunne skabes et nordisk fællesmarked med fjernelse af toldskrænker og restriktioner mellem de tre lande, er det givet, at det i mange retninger ville være en styrkelse og en fordel, men det, som er opgaven, er at opnå denne fordel uden at rage sig ind i ulemper på andre områder. Der er her noget, som er betænkeligt: planerne om en fælles nordisk toldtarif. Hvis retningslinjerne for et nordisk fællesmarked skal være, at man skal prøve at indrette toldsatserne i de skandinaviske lande efter de højeste toldsatsers princip, risikerer man for at vinde et nordisk marked af ofre et europæisk marked og måske et verdensmarked. Hvis man derimod sigter på et nordisk samarbejde efter de laveste toldsatsers princip, så vil det være en stor konstruktiv opgave at realisere noget sådant.

Der kunne jo også tænkes dette, at man

[Viggo Starcke.]

prøvede i de enkelte tilfælde kompromisordninger, således at man fandt en mellemproportional mellem den svenske, den norske og den danske toldtarif, men da det er sådan, at vi i Danmark har de laveste toldsatsler i Skandinavien, de laveste toldsatsler i Europa og sandsynligvis de laveste toldsatsler i verden og vi samtidig har en høj levestandard, så har man lov til at drage den konklusion, at lave toldsatsler ikke skader os, men at de tværtimod er til gavn, og at vi sandsynligvis kunne have en endnu højere levestandard, hvis vi havde endnu lavere toldsatsler. Da der samtidig i de nordiske aftaler er truffet reservationer overfor dansk landbrugseksport til svensk og norsk marked indenfor det foreløbige nordiske fællesmarked, man i de nærmeste år kan overskue, så synes jeg, at hele Danmarks interesse i denne sag vil være afhængig af, om det bliver de laveste toldsatsers princip. Ellers kan man nemlig risikere, dels at der fremkommer repressalier fra andre lande, som langt vil opveje fordelene ved et større nordisk marked, og dels løber man den meget store risiko, at man kommer til at kompromittere selve den nordiske tanke, hvis den skal bruges som et skalkeskjul for protektionisme. Jeg skal her tillade mig at henvise til Grosserer-Societetets formand, direktør Jernerts udtalelser, som står refereret i dagbladet „Børsen“ i dag, hvor han siger, at det virker forstemmende, at man fra enkelte sider hører, at det værdifulde i Nordisk Råds vedtagelse ligger i muligheden for at bringe danske toldsatsler op på højde med de norske. Den bedste nordiske gestus, der i virkeligheden kan gøres, er, at det enkelte land gør, hvad det selv kan, for en yderligere frigørelse af sine handelsbarrierer, og det ligger i dag fuldstændig indenfor Danmarks suveræne afgørelse at reducere eller afskaffe vore toldsatsler og at afvikle eller afskaffe vore restriktioner.

En af de love, som den højtærede statsminister omtalte, var vareforsyningsloven, og ved behandlingen af forlængelsen af vareforsyningsloven vil der være al mulig anledning for Danmark til at gøre en gestus i retning af en yderligere frigørelse både i nordisk ånd og i europæisk ånd og i Danmarks egen interesse. Når man har set resultatet af de handelspolitiske aftaler, som i

den sidste tid har været truffet, og af dem, der ikke har været truffet — jeg tænker på Englandsaftalen og den mislykkede Ruslandsaftale — så begynder man efterhånden at få fast bund under fødderne i sin skepsis overfor disse store samlede aftaler. Jeg tror, det er rigtigt at gøre sig klart, at når andre lande ønsker at handle med Danmark, er deres hovedinteresse den at få varer, som de har brug for, og som vi har, eller som vi fremstiller. Det er nemlig altid i et lands fundamentale interesse at få de ting, som man mangler. Interessen ligger i importen først og fremmest, og interessen i eksporten, som kan være stor og berettiget, har i virkeligheden kun den mening, at eksporten skal kunne bruges til at købe en større import. Vi har set i hele den række af Englandsaftaler, som vi har haft, og som — det indrømmer jeg — nu ikke længere er egentlige statsaftaler, selvom de konfirmeres af staten, at englænderne har fulgt den politik at prøve at holde priserne nede, men aftage større mængder. Når det danske landbrug derefter bringer sin produktion op, står det endnu svagere ved den næste forhandling om handelsaftaler, idet vanskeligheden ved at afsætte den større produktion bringer os i endnu større afhængighed af England.

Jeg tror, at hvis det danske landbrug og den danske regering gjorde sig klart, hvad det er, Englands interesse ligger i, og gik bort fra disse store samlede aftaler og lod købmanden og handelsstanden rykke ind, ville meget være vundet, idet man så fra udlandets side ikke så let kunne tage fat i hanken på den kuffert, hvori vi har stuvet hele Danmarks handelspolitik sammen.

Når det ærede medlem hr. Aksel Larsen har talt så meget om handelen med Rusland, har han forsåvidt ret i, at de aftaler, som den højtærede økonomiminister på et vist tidspunkt var så glad for, viste sig ikke at kunne føres ud i livet. Danmark har stor interesse også i den baltiske handel og i handelen med det østlige Europa, men vor interesse ligger altid i at få de bedste varer til så billig en pris som muligt, og dér ligger det f. eks. for en vigtig vare som kul således, at i øjeblikket er kullene fra Polen 15—20 pct. dyrere end kullene fra De Forenede Stater og de amerikanske kul 10—15 pct. bedre end de polske kul, d. v. s. at de

[Viggo Starcke.]

varmeenheder, som vi i Polen må betale med 1 kr., kan vi i øjeblikket få i De Forenede Stater for 75 øre, således at der ikke ligger noget stort motiv til at skifte om her.

Der har fra forskellige ordføreres side og også fra den højtærede statsministers side været talt om det sydslesvigske mindretal og de vilkår og den valglov, de arbejder under, med den udemokratiske spærregel. Der er givet udtryk for indignation, også fra den højtærede statsministers side. Den højtærede statsminister ønskede, at mindretallene på begge sider af grænsen i konsekvens af demokratiets grundsaetninger får frie og lige vilkår at virke under, og at de får adgang til en rimelig politisk repræsentation i forhold til deres talstyrke, og den tidligere højtærede statsminister, det ærede medlem hr. Erik Eriksen, talte om en åbenbar uret mod mindretallet og sagde med adresse til den behandling, som det dansksindede mindretal er genstand for, at det kniber med forståelsen af demokratiet og dets indhold.

Se, efter vort skøn er det en stor svækkelse af sydslesvigernes moralske retsstilling i deres krav på en forholdsmæssig repræsentation, at Danmark, deres moderland, selv har indført en spærregel, som ikke engang har hjemmel i grundloven, således at vi ved sidste valg har set eksempel på, at et dansk parti med 59 000 stemmer eller tilstrækkeligt mange stemmer til 5 mandater, ikke har kunnet opnå repræsentation i det danske folketing, selvom vi har givet adgang for det tyske mindretal i Nordslesvig. Dette er anstødeligt fra et demokratisk synspunkt, dette strider imod grundlovens ord om den forholdsmæssige repræsentation, og det er aldeles ikke i sydslesvigernes interesse, at der fra tysk side skal kunne henvises til, at selvom det tyske mindretal i Nordslesvig har en begunstiget stilling, kan danske partier i Danmark udsættes for en lignende behandling som den, tyskerne byder det danske mindretal syd for grænsen.

Den uretfærdige danske valglov kan måske siges at være i visse af de større partiers interesse rent stemmemæssigt, rent mandatmæssigt. Men for det første er det tvivlsomt, om noget parti har en virkelig interesse i at være uretfærdigt, for det andet

er det utvivlsomt, at den uheldige danske valglov er til stor skade for sydslesvigerne i deres krav, og da de større partier nu i denne forhandling alle har udtalt misbilligelse af den vilkårlige begrænsning af sydslesvigerens parlamentariske ret og man har det indtryk, at denne misbilligelse er alvorligt ment, vil jeg herved tillade mig at spørge den høje regering og de ærede ordførere for de tre største partier, om de ikke ved en nøjere eftertanke kan tænke sig at revidere deres indstilling til valglovens spærregler og vende tilbage til den ordening, man havde her i landet før valglovsændringen. Dette ville være en tilkendegivelse af, at man i disse partier mener det ærligt, og at man virkelig sætter danskhedens og demokratiets interesser over de rent private partiinteresser.

Rent økonomisk er Danmark et rigt land. Vi har rekordproduktion indenfor landbruget og industrien, en skibsfart, en handel og et håndværk, der arbejder dygtigt, flittigt og beundringsværdigt. Vi har i en lang årrække haft gode høstår, bortset fra den sidste høst; vi har i øjeblikket praktisk talt ingen arbejdsløshed. Vi har modtaget hundreder af Marshallmillioner fra Amerika. Man kan derfor med fuldstændig sikkerhed sige, at de periodiske kriser, som Danmark gennemgår på valutaspørgsmålets område, ikke skyldes befolkningen, men har politiske årsager, og det er vigtigt at finde disse politiske årsager og fjerne dem.

Man har fra mange sider talt om, at befolkningen har for stort et forbrug, og at det er befolkningen, der skal spare. Jeg tror, at den anskuelse og erkendelse er ved at brede sig, at det i virkeligheden er statens forbrug, der har været for stort, og at det er staten, der skal vise, hvorledes der skal spares, staten skal gå i spidsen med at spare på de udgifter, som er årsagerne til de høje skatter. Vi har i Danmark gentagne gange prøvet at lave inflation ved at forøge pengemængden og kreditmidlerne, og jeg vil gerne sige til den høje regering, at de vanskeligheder, vi er inde i øjeblikket, ikke skyldes denne regering alene, men også den forrige regering. I året 1950—51 blev der opkrævet store nye skatter for at skabe en overbudgettering. Men disse skatter blev brugt til nye udgifter, og der blev øst flere penge ud; i 1951 blev der øst ekstra 144

[Viggo Starcke.]

mill. kr. ud, i 1952 287 mill. kr., i 1953 104 mill. kr., ialt i den tidligere regerings tid ca. 500 mill. kr., og i disse foranstaltninger ligger en del af forklaringen på de vanskeligheder, som den nuværende regering står i.

Hvad angår ønskerne om, at befolkningen skal spare, tror jeg, at spareinstinktet er noget, der ligger uhyre dybt i den danske befolkning. Selvom den har oplevet tre kronenedskæringer i løbet af 20 år, sparer den minsandten alligevel. Den sparer måske ikke tilstrækkeligt; men kan man bebrejde befolkningen det, når den i løbet af 20 år har oplevet tre kronenedskæringer, når den har set, hvorledes skatterne på indtægt, arbejde, flid, dygtighed, omsætning og opsparing er steget, hvorledes arveafgifterne er gået i vejret, hvorledes der stadig laves inflation, hvorledes man ligesom bliver straffet for sparsommelighed gennem en lavere aldersrente, hvis man selv har sparet noget sammen? Alle disse ting tilsammen har været med til at hidse forbruget frem, så at det igen dér er politikerne, der har ansvaret.

Under den krise og de forhandlinger, som fandt sted i 1950 og 1951, var retsforbundets stilling til det, der skulle gøres, den samme, som den har været under den nuværende krise. Vi har hævdet, at man skulle standse udpumpningen af pengemidler, at man skulle udvise streng offentlig sparsommelighed, at man skulle frigøre handelen, og at man omgående skulle indføre en 1 pct.s grundskyld til beslaglæggelse af de 2 milliarder, som jordværdierne er steget med alene siden den sidste devaluering, og at man efter forhandling med nationalbanken skulle gå over til et sikkert pengevæsen.

Se, en del af de forslag, der indgår i det forlig, som er blevet sluttet mellem den høje regering og det radikale venstre, går i den rigtige retning, selvom det ikke er de ordninger, vi helst havde set gennemført. Men dette forlig førte dog til foranstaltninger, som var bedre end dem, den høje regering havde foreslået alene. Vi har opnået det, at der bliver nu taget virkeligt alvorligt fat på at spare på de offentlige budgetter. Vi har set, at nu bliver der bremset op for den stadige stigning af de største og mest betydningsfulde skatter.

Vi har set, at der hidtil er blevet sat en bremse på toldforhøjelsen.

Men de foranstaltninger, som blev truffet mellem den høje regering og det radikale venstre, har fået en attest i „Politiken“ den 26. september — jeg beder om den højtærede formands tilladelse til at citere —:

„Det ligger nær at opkaste det spørgsmål, om det, der nu gennemføres, er tilstrækkeligt til at standse valutavindet og atter skabe en reserve. Intet menneske, selv de kyndigste, er i stand til at svare herpå.“

Og så fortsætter bladet:

„Skulle det ikke desto mindre vise sig, at foranstaltningerne ikke formår at vende strømmen, må der tages fat på ny. De to tidligere regeringspartier vil ikke være de rette til at harcellere herover. De foranstaltninger, som de gennemførte i 1950, måtte som bekendt efterfølges af et nyt sæt i 1951.“

En sådan selv vurdering er ikke videre betryggende for befolkningen. En sådan beskrivelse af de fire store partiers stilling til vigtige og afgørende spørgsmål indgyder ikke tillid, den giver udtryk for tilfældighed, for vilkårlighed og for uklarhed.

Der er fra venstres og konservativ side gentagne gange udtalt mistillid til den høje regering, og der findes områder, hvor man har grund til at følge den med opmærksomhed. Men dette at udtale mistillid til en regering er ikke nødvendigvis det samme som selv at indgyde tillid, og det, som venstre og de konservative har forsømt i den nuværende situation, er at indgyde tillid til, at de selv kunne gøre det bedre. De har imidlertid på intet tidspunkt sagt, hvad de ville, og derfor har de ikke noget som helst moralsk krav på at få overladt regeringsmagten. Det er rigtigt, at den høje regering forud for valget gav altfor store løfter. Alle disse store løfter om den lave rente og de billige penge svæver jo nu som en sort skygge efter den. Regeringen har været altfor villig til at love støtte til alle og større byrder til alle, og det har ført det med sig, at man sommetider har sine tvivl. Med den spisevægring, som venstre og de konservative har lidt af i den sidste tid, har de i og for sig ikke ydet noget bidrag til krisens løsning. Den eneste antydning af et bidrag, vi har set, er den, som ordføreren

[Viggo Starcke.]

for det konservative folkeparti, det ærede medlem hr. Aksel Møller, fremsatte her i folketinget den 10. september, og som jeg gerne vil citere. Det ærede medlem sagde:

„Efter at et ministerium Hedtoft nu for anden gang har bragt landet ind i en valutakrise, finder mit parti det unyttigt at tilbyde en realitetsforhandling om regeringsforslagene, og selv et godt råd fra os til den høje regering ville, er jeg bange for, hvis det blev fulgt, formentlig blot skabe forudsætninger for et nyt tilbagemald, der kunne ende i en valutakrise påny.“

Dette er et meget svagt politisk program at danne regering på. Lad os nu tænke os, at det blot er en sprogblomst eller en tanketorsk eller en taletudse, så vil vi alligevel gerne have lidt klar besked fra det ærede medlem hr. Aksel Møller, om han virkelig mener, at de gode råd, der kunne fremsættes fra konservativ side, ville føre til et nyt tilbagemald, hvis de blev fulgt, og ende i en valutakrise påny.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen udtalte under den samme debat den 10. september:

„Hvis vi nu — måske bortset fra nogle måneder — er inde i en længere periode, hvor vort forbrug af valuta følger samme linie som nu, så kan enhver jo regne ud, hvor længe det vil vare, inden isen knækker.“

Men da et valg netop ville vare et par måneder, ville isen altså være knækket, inden det ærede medlem hr. Erik Eriksen kunne komme til at danne regering, hvilket vil sige, at man til fordel for partiets interesser i virkeligheden vil ofre landets interesser. Hvis venstre og de konservative havde konstruktive planer, som var af en sådan klarhed og kraft, at man ville kunne sige: dette her vil hjælpe — kunne man overveje et valg eller et regeringsskifte, men sådan er det jo ikke. Den første gang, venstre dannede regering efter krigen, steg

skatterne med ½ milliard. Den anden gang, venstre sammen med de konservative dannede regering, steg skatterne med det dobbelte, over 1 milliard. Det var rart at vide, hvor meget de skulle stige næste gang!

En af de ting, venstre og de konservative har kritiseret mest, er nedskæringen af forsvarsudgifterne, tjenestetiden og indkaldelserne. Om baggrunden for disse skridt, som efter tidligere regeringsudtalelser ikke har haft regeringen som initiativtager, må det være berettiget at fremdrage et par fakta.

I øjeblikket skønnes Danmark i Europa at være det mest udsatte land. I øjeblikket har Danmark de laveste forsvarsudgifter pr. indbygger. I øjeblikket modtager Danmark den største hjælp udefra pr. indbygger. Disse tre fakta må man tage med ind i betragtningen, når man diskuterer spørgsmålet om forsvarsudgifterne og særlig deres forhold til den nuværende krise.

Schweiz og Sverige har gode valutariske forhold. Sveriges diskonto ligger omtrent på det halve af Danmarks, og Schweiz' ligger omtrent på en fjerdedel af Danmarks rentehøjde. Schweiz og Sverige har de højeste militærudgifter pr. hoved, og Schweiz og Sverige har et sundt erhvervsliv og en høj levestandard samtidig. Derfor kan man ikke drage ensidige konklusioner ud fra disse problemer. Men derved, at venstre og konservative fuldstændig har nægtet at medarbejde i den nuværende politiske situation, har de ganske automatisk og bevidst drevet regeringen i de radikales arme, og derfor har de et medansvar for det, der er sket på forsvarrets område. Jeg kan her henvise til, hvad det ærede medlem hr. Poul Møller skrev i sin kronik i „Nationaltidende“ den 1. oktober — jeg beder om tilladelse til at citere —:

„Det er muligt, at socialdemokratiet vil forsøge at presse venstre og det konservative folkeparti ind i nye forligshandlinger ved at true med, at forsvaret ellers vil blive nedskåret påny. En sådan trusel kan de borgerlige partier natur-

[Viggo Starcke.]

ligvis ikke bøje sig for — i så fald ville den socialistiske regering jo have frit slag i enhver sag.“

Og så fortsætter det ærede medlem hr. Poul Møller:

„Selv de mest forsvarsvenlige vil kunne forstå det umulige i således at bøje sig for trusler om forsvarsnedskæringer.“

Dette må betyde en tilståelse af, at man sætter partiets interesser over forsvarrets. Hvis venstre og konservative havde fået regeringsmagten, ville en forståelse med socialdemokratiet have været både ønskelig og nødvendig på udenrigs- og forsvarspolitikens område; en sådan regering ville måske ikke have kunnet forvente en større forhandlingsvilje hos socialdemokratiet end den, de selv i øjeblikket udviser, og i så fald ville de selv være blevet afhængige af de radikale, og hvordan ville de så have stillet sig til de radikales krav? Det er ganske givet, at der rent købmandsmæssigt og på mange andre områder kan spares meget store beløb på forsvarrets område. Opgaven er den at udvise en sund økonomi uden at få et ringere forsvar, og det kan opnås ad de retningslinier, som retsforbundet har anvist i sit forslag til beslutning om forsvarrets ordning.

De to hovedlinier, som dette forslag bygger på, er, hvad jeg kunne kalde en kombination af det system, man har i Canada, og det system, man har i Schweiz. Canadas forsvar er bygget på frivillighed, og det har opgivet tvangsudskrivning, uden at forsvarret derved er blevet ringere. Schweiz bygger på den moderne tanke om spredning af beredskabsstyrken og opgivelse af de længst forældede farlige og kostbare kaserner. Tropperne i Schweiz bor hjemme med våben og udrustning, og Schweiz opnår derved de store fordele, at forsvarret ikke er så sårbart for en pludselig udslættelse ved et uventet angreb, at der kan foretages en hurtigere og sikrere mobilisering, og at en stor del af beredskabsstyrken kan deltage i produktionslivet.

Vort forslag vil have stor interesse i den nuværende situation, og det er derfor betydningfuldt, at den danske hærkommando har anbefalet forsvarsministeriet at gøre et forsøg med spredning i et begrænset område ved at lade beredskabsstyrken bo

hjemme med våben og udrustning. Gjorde man dette og gik endnu videre, ville man kunne standse det kostbare og farlige kasernebyggeri, fjerne en stor risiko og opnå den store samfundsmæssige fordel, at beredskabsstyrken i stor udstrækning ville kunne deltage i produktionslivet, så at forsvarsudgifterne lettere kunne bæres, og samtidig ville man opnå en løsning, som ganske anderledes ville påkalde befolkningens sympati.

Ifølge aviserne har Sverige fornylig holdt sine manøvrer, og der stod omtalt, hvorledes Sverige på mange områder havde erkendt det rigtige i spredningstanken og også havde realiseret det samme, som vi i sin tid stillede forslag om, en mobilisering og motorisering af stabene.

Vi fra vor side er ikke tilhængere af socialisme, men vi er heller ikke tilhængere af den politik, der har skabt forudsætningen for socialismen. Ingen af disse retninger har hidtil forsøgt at løse de vigtigste og varigste fundamentale problemer, men har, hver gang der har været krise, prøvet at lave noget — med det resultat, at man er gået fra krise til krise.

Danmark har eksisteret før danskerne, og jordkloden har bestået før menneskene. Menneskene kan ikke bestå uden jorden, men jorden kan bestå uden menneskene, og efter den næste krig vil man måske — hvis man lever — se, at jorden består uden mennesker. (*Munterhed*). Ja, det er et postulat, men situationen er i virkeligheden alvorlig.

Hele det jordspørgsmål, som ligger fundamentalt under hele det danske folks erhvervsliv, har gang på gang i vor historie været løst på forbilledlig vis, og det har gang på gang været forkludret lige så forbilledligt. Den sidste storslåede løsning, som fandt sted herhjemme, skyldtes Reventlow, og den sidste storslåede forkludring skyldtes venstre i 1903. Da husmændene året før, i 1902, rejste kravet om indførelse af fuld grundskyld og borttagelse af skatterne fra bygninger, arbejde og forbrug, havde man vel håb om, at venstre ville slå ind på denne vej, men håbet svandt, og i et ubegribeligt anfald af uforstand og snæversyn gennemførte venstre det største stykke klassepolitik, som er gennemført i dette land. De lukkede derved op for væksten af de

[Viggo Starcke.]

moderne skatteformer og for væksten af den moderne pantegæld. I 1903 var skatterne til stat, amt og kommuner et par hundrede mill. kr., i dag ligger de oppe på 5 milliarder kr., og tager man forsvarsudgifterne med 6 milliarder. Pantegælden var i 1903 1½ milliard, i dag er den steget til 20 milliarder. Den offentlige gæld var i 1903 ganske ubetydelig, i dag ligger den på ca. 10 milliarder. Den danske krone er i de sidste 20 år skåret ned til en trediedel af sin værdi, og Danmark har i dag Europarekord med hensyn til høj diskonto. Alt dette har lagt et pres og en byrde på erhvervslivet, og alt dette giver de enkelte mennesker en købekraft, som der ikke ligger nogen produktion bagved.

I de sidste årtier har vi langsomt nærmet os en løsning igen. Den grundskyld, som efter jordlovene af 1919 inddrages i statsgrundskyld, i den kommunale grundskyld, i den amtskommunale grundskyld og i grundstigningsskyld, udgør i dag ca. halvdelen af den samfundsskabte jordværdi efter vurderingen, ikke efter handelsværdien, og nu er der en mulighed for, at vi kan gå endnu videre.

Efter valget i 1947 gav den højtærede statsminister retsforbundet tilsagn om nedsættelse af en grundskyldskommission, og den nuværende højtærede udenrigsminister, der dengang var finansminister, nedsatte kommissionen i 1948 med tilslutning af socialdemokratiet, det radikale venstre og retsforbundet. I kommissorien bestemtes det, at kommissionen skulle have til opgave at undersøge, hvordan man kunne inddrage hele den grundværdi, som samfundet skaber, til samfundet. Samtidig skulle den undersøge, hvilke skatter på arbejde, bygninger og forbedringer der kunne afskaffes. Kommissionen har i går afsluttet sit arbejde, og muligheden for, at denne store demokratiske reform nu kan føres ud i livet, er tilstede. Der er i kommissionen og dens betænkning givet principiel tilslutning til grundskyldstanken fra socialdemokratiets, det radikale venstres og retsforbundets repræsentanter, desuden fra husmændenes og lejernes repræsentanter og fra vurderingseksperterne og økonomerne. Tilsammen er der et solidt flertal i kommissionen og et solidt flertal her i tinget og i

den danske befolkning. Jeg skal ikke spå, men jeg vil ikke blive overrasket, hvis den højtærede finansminister fører grundskylden frem i praktisk politik i nær fremtid.

Som jeg nævnte før, er jordværdierne i Danmark siden den sidste kronenedskæring steget med ca. 2 milliarder kr., og hvis man, som kommissionen foreslår, umiddelbart inddrager 1 pct. grundskyld af den samlede jordværdi, vil det med de 80—90 mill. kr., det vil indbringe, binde disse 2 milliarder. Havde man gjort det, ville det have haft så betydelige virkninger, at man kunne have undværet alle de kriselove, som blev vedtaget sidste måned.

Den grundrente, som samfundet skaber, tilhører samfundet; folket skal have den, fordi folket har skabt den. Dette er retssynspunktet. Der består ingen ret til at få erstatning for at aflevere noget til andre, som tilhører dem. Men da det ikke er grundejerne, der har skrevet Danmarks love, og de har været nødt til at virke, leve, arbejde og købe under den bestående lovgivning, opstår et spørgsmål om rimelighed og billighed, og det vil stemme med dansk tænkemåde, hvis man foretager en udligning og giver en afløsning. De praktiske detaljer vil der senere blive lejlighed til at komme ind på.

Fra retsforbundets side vil vi finde det rimeligt, at det bliver den regering, der nedsatte grundskyldskommissionen, som kommer til at gennemføre reformen, hvis den kommer. Det vil blive den mest arbejdervenlige reform, der er gennemført i dette land, en reform, der vil være af afgørende betydning for landbougdommen, for husmændene, for lejerne, for byggeriet og for hele erhvervslivet. Gennemfører den høje regering denne reform, er det sandsynligt, regeringen vil få et langt liv.

Der har i den sidste tid været en del utryghed i befolkningen med hensyn til Danmarks pengepolitik. Man skal betale ca. 7 kr. for en amerikansk dollar, men den danske kronens købekraft er sådan, at man kan købe mere for 7 kr. i Danmark end for 1 dollar i Amerika. Noget tilsvarende gælder svenske forhold. Den nuværende kriserummel og de valutariske forhold har ikke været gavnlige for Danmarks og den danske kronens anseelse i udlandet, og måske har den heller ikke været gavnlig

[Viggo Starcke.]

for visse partiers anseelse. Tilliden til pengepolitikken og kronens værdi har været rokket, og det er vigtigt, at den genrejses. Det danske erhvervsliv er der ikke noget i vejen med. Danmark er et rigt land, og befolkningen arbejder dygtigt. Der har været en truende mangel på likviditet, hvilket er alvorligt, men det ville have været endnu alvorligere, hvis det var erhvervslivet, der var noget galt med.

Hvis man følger den linie, der nu er påbegyndt, og følger den op med grundskyldslovgivningen, som grundskyldskommissionen anbefaler, hvis man holder op med at pumpe penge og kreditmidler ud, foretager offentlige besparelser, som retsforbundet så ofte har foreslået, ikke går til nye udgifter, uden der er dækning, så vil forholdene hurtigt rette sig op.

Den højtærede statsminister sagde i sin åbningstale, at regeringen vil bestrebe sig for at søge opnået bredest mulig tilslutning til en økonomisk politik, der sikrer kronens værdi, og den ærede ordfører for det konservative folkeparti (Aksel Møller) mente, at dette mål er vi alle fælles om, men i udlandet og i indlandet har der været uro. „Jyllandsposten“ har på uheldig vis talt om en forestående kronenedskæring. I „Financial Times“ har der været skrevet om den nye værdiforringelse af kronen, i Sverige, i Holland og i andre lande har der været forlydender fremme, og forretningsfolk har flere steder haft ubehagelige oplevelser i den anledning. Jeg tror, at der er almindelig enighed i denne sal om, at dette er uheldigt. Jeg tror, der er almindelig enighed om, at ingen ansvarlig politiker omgås med tanker om en nedskæring af kronen, og jeg tror, der er fuldkommen enighed om, at det vil være en god dansk gerning at genrejse tilliden til kronen og fjerne den usikkerhed, der eksisterer. Der vil i denne retning ikke være nogen forskel på den høje regerings og på oppositionens mening, som den kom til udtryk fra venstres og konservativ side. Det ville både i udlandet og indlandet virke beroligende, hvis folkettinget enigt kunne fremsætte en fast, klar udtalelse, og jeg skal derfor tillade mig at fremsætte følgende forslag om motiveret dagsorden:

„I anledning af de forlydender, der har været fremme om en forestående nedskæring af den danske krone, udtaler folkettinget, at der intet grundlag er for en devaluering af kronen, og at en sådan ikke påtænkes, og går dermed over til fortsat behandling af dagsordenen.“

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor).

Jeg skal lade dette forslag indgå i forhandlingen.

A. Lyng: Det første folketingsår, hvori de grønlandske repræsentanter har deltaget i det almindelige folketingsarbejde og specielt i behandlingen af de særlige grønlandske spørgsmål, er nu afsluttet, og det andet folketingsår er lige begyndt. Jeg finder derfor tidspunktet passende til fra Grønlands side at fremkomme med et indlæg, medens vi behandler de indrepolitiske spørgsmål i Danmark.

Det har været os en glæde at høre statsministeren under åbningstalen udtale, at

„arbejdet med effektivt at bekæmpe epidemiske sygdomme og tuberkulose vil blive fortsat.“

Nu i denne sommer har der optrådt store epidemier af en sygdom, som på grund af landets tidligere lukning ikke har optrådt i større grad før, nemlig mæslinger. Sygdommen har hærget store dele af landet og ville ganske sikkert have medført alvorligere følger, hvis man ikke fra statens side havde gjort, hvad gøres kunne for at bekæmpe den. Nu da sygdommen er på retur uden at have fået større alvorlige følger, vil jeg benytte lejligheden til at sige tak for den resolute handling, der er udvist fra de rette myndigheders side for at yde effektiv og hurtig hjælp.

Det har været os en glæde at høre statsministeren udtale, at det store sanatorium i Godthaab tages i brug i november måned. Det er imponerende store bygninger, der er opført, og som sikkert vil betyde meget som led i en effektiv kamp imod denne — jeg er lige ved at sige: Grønlands nationale sygdom, tuberkulosen. Vi takker fra Grønlands side for de store økonomiske ofre, der blev bragt her. Men lad mig samtidig minde om

[A. Lyngø.]

de overfyldte sygehuse i Grønland og opfordre til, at de allerede foreliggende planer vedrørende sygehusbyggeriet efterhånden realiseres.

Endvidere er det os en glæde at høre statsministeren udtale, at

„regeringen vil fortsætte arbejdet med ophjælpsningen og udbygningen af det grønlandske samfund i takt med rigets økonomiske evne“.

Det er opmuntrende for os at høre disse ord udtalt netop i denne tid, da der forestår flere alvorlige besparelser og nye byrder for det danske folk på grund af den økonomiske situation i landet.

Jeg vil i denne forbindelse gerne i relation til udtalelsen om opbygningen „i takt med rigets økonomiske evne“ minde om, at grundlovsændringen af 1953, hvorved Grønland er optaget som landsdel i Danmark, også har medført forpligtelser i forholdet mellem Danmark og Grønland. Jeg kan i denne forbindelse nævne, at der yderligere i det foregående år er sket en bemærkelsesværdig historisk begivenhed, nemlig at vi grønlandske repræsentanter sammen med andre danske delegater i De Forenede Nationer har redegjort for den nye tingenes tilstand og henstillet overfor medlemmerne i FN, at Grønlands optagelse som landsdel blev respekteret, og at Danmark fra nu af ophører med at sende kolonirapporter til FN's oplysningskomité vedrørende Grønland. Denne statsretligt betydningsfulde ændring, som vi, Grønlands udsendinge, nu har bekendtgjort for hele verden, medfører, som vi ved, forpligtelser fra dansk og grønlandsk side, og fuldbyrdelsen af disse forpligtelser skal gerne ske efter de nu allerede afstukne planer, altså selv under den vanskelige økonomiske situation i landet med så ringe ændringer som muligt.

Vi grønlændere har fuld tillid til, at regeringen fuldtud vil indfri de løfter, som grundloven har givet det grønlandske folk, og samme tillid har vi til de partier, der er fædre til den nye grundlov, fordi vi ved, at alle nærer samme brændende interesse for Grønlands opbygning. Det er vort håb, at man såvidt muligt ikke slækker på arbejdets effektivitet, selv under økonomiske vanskeligheder, fordi Grønland er den landsdel, der dårligst tåler indskrænkninger i den

nylig startede effektive opbygning sammenlignet med andre landsdele.

Når jeg siger dette ved denne liglighed, er det, fordi jeg ved, at nogle er tilbøjelige til at mene, at de udgifter, der nu ofres på Grønland, er for store i forhold til befolkningstallet, at så og så mange millioner kroner er for stor en udgift til 25 000 mennesker. I Danmark findes der stadig mennesker, der ikke tror på den nuværende fart under nyordningen, mennesker, der ser skævt til f. eks. den tekniske og økonomiske udvikling og opbygning og udgifterne hertil. Det er imidlertid efter min mening forkert at ville se udgifterne i forhold til det nuværende lille indbyggertal. Man skal huske, at Danmark pludselig blev udvidet med ca. 2,2 mill. km², og at den nylig optagne kæmpelandsdel er teknisk og økonomisk underudviklet og kræver de nødvendige ofre, selvom der allerede er sket betydelige fremskridt. I den belysning skal de store udgifter ses, og de foreliggende planer bør godkendes. De er ekspansionsudgifter i en periode, hvor store kolonimagter område-mæssigt indskrænkes og reduceres. Man må regne med, at den store nyindlemmede landsdel bliver Danmark til glæde, men samtidig også i første omgang til byrde, fordi de nødvendige ofre skal bringes.

I dag taler vi ikke om finanslovsforslaget, der endnu ikke er fremsat, og diskussionen om det økonomiske årsbudget skal vente til finanslovdebatten. Jeg vil dog gerne, medens vi behandler den almindelige indrepolitiske situation og arbejdsplan, have lov til at sige yderligere et par ord om Grønland.

Det gamle erhvervsgrundlag, der tidligere har været tilstrækkeligt som økonomisk grundlag for et naturfolk — gamle grønlændere — er ikke mere tilstrækkeligt til at opfylde de krav, tiden stiller til et mere moderne opbygget samfund med hensyn til erhvervsmæssige, økonomiske, sociale, kulturelle og andre problemer, ikke mindst i forholdet til det øvrige Danmark. Vi ved, at alting ikke kan komme på een gang, og at opbygningen skal ske efterhånden, men det må erkendes, at Grønland stadig ligger meget tilbage på næsten alle livets områder.

Fiskeriet er landets bærende erhverv, men fangsten er stadig lille i forhold til befolkningens størrelse og de forhåndenværende muligheder. Grunden hertil er vanskelig-

[A. Lyng.]

heden ved at omstille sig til det nye erhverv; store dele af befolkningen bidrager stadig altfor lidt til fiskeproduktionen, således at mulighederne ikke udnyttes, som man kan forlange det, og fiskeriet i de bedste fiskeområder lider under mangel på fiskere og arbejdskraft. Endvidere kræver fiskeriet et produktionsapparat, som er dyrt, og som må opbygges lidt efter lidt. Vi har nu efterhånden en temmelig stor motorbådsflåde, men havne og mere moderne virksomheder, der kan tage imod de store fangster, er først nu ved at blive opbygget, og det vil kræve tid, før de kan få betydning for en effektiv forøgelse af produktionen.

Jeg kan i denne forbindelse, for at tage eksempler, nævne, at der i hovedstaden, der er beliggende i Grønlands bedste fiskeriområde, stadig mangler en fiskerihavn. Tidligere, da der var færre både, fandtes her tryggere havneforhold, men nu har den nylig anlagte forsyningshavn og nye kajer taget fiskernes og fangernes bedste ankerpladser, så at de nu mangler en nogenlunde sikker havn under sydveststormene, der når op til vindstyrke 9—11 og forårsager mange forlis og havarier i selve havnen. Læg mærke til, at de allerfleste forlis sker i selve havnen, og de har i år kostet fiskerne ca. en trediedel af bådene. Et tilsvarende tab har man aldrig haft, hverken i Danmark eller andre steder, og disse forlis og havarier vil fortsætte, hvis forholdene ikke bliver forbedrede. Hvad dette betyder økonomisk for fiskerne, vil enhver kunne tænke sig til, selvom landskassens forsikring nu har dækket tabene. Når jeg omtaler dette nu, er det, fordi der her foreligger en nødsituation, som snarest må afhjælpes, selvom landet befinder sig i store økonomiske vanskeligheder. Også i andre byer som den nylig anlagte Narssak og den driftige fiskeriby Sukkertoppen har fiskerne fortvivlede havneforhold, og det må afhjælpes som et meget vigtigt led i arbejdet på at ophjælpe den produktion, der er landets bærende. Intet moderne kystsamfund, ingen moderne kystby kan leve uden en sikker havn, allermindst kan man det i Grønland, hvor havet er den eneste samfærdselsvej og næsten det eneste erhvervsområde.

I år er fiskeriudbyttet gået lidt tilbage i sammenligning med sidste år. Det skyldes

ikke, at der ikke er fisk nok i de grønlandske farvande. Store chancer er stadig ikke udnyttede eller bliver udnyttet i altfor ringe grad, alt medens de gennemsnitlige indtægter hos den jævne befolkning i Grønland er altfor små i sammenligning med indtægterne hernede i Danmark, og det til trods for de vanskelige naturforhold, vi har at kæmpe med i det halvarktiske og arktiske land, vi bor i.

De udenlandske fiskere fra de fleste fiskerilande, der grænser imod Atlanterhavet, bliver ved at støvne i stort tal til grønlandske farvande og de store banker udenfor Grønland og hjembringer store fangster, fordi der her findes nogle af de fiskerigeste banker i hele Nordatlanten. Men når fiskeriet i selve Grønland er stagnerende, skyldes det, at det stadig er på et primitivt stadium. De allerfleste fiskere på de små pladser venter med at fiske, indtil fisken kommer udenfor deres egen dør, og da man således stadig driver lokalt, primitivt fiskeri, udnytter man ikke de store chancer for fiskeri, der findes både på bankerne, i fjordene og i skærgården.

Der er f. eks. gode chancer for det såkaldte lofotfiskeri i visse egne, men de udnyttes endnu kun lidt, næsten udelukkende af de lokale befolkninger, fordi virksomhederne der endnu er for små og for primitive til at aftage større fangster. Dette gælder både torskefiskeriet og havkatfiskeriet, det sidste både på grund af mangel på virksomheder af passende størrelse og tillige på grund af markedsvanskeligheder. Hvis disse mangler kan afhjælpes, ikke mindst hvad markeder angår, findes der her store chancer for fiskeri og større eksport, der kan foregå så godt som hele året rundt. Også større fortjenstmuligheder ved fiskeri af hellefisk og rødfisk er endnu i altfor ringe grad udnyttet. Det samme gælder de store forekomster af rejer i visse dele af Grønland. Bestanden er efter de sagkyndiges mening meget stor, og der kan her oparbejdes en betydelig eksport. Men i år må vi altså med sorg i sind konstatere, at der har været nogen tilbagegang i fiskeriet i det hele taget med tilsvarende tilbagegang i indtægterne, og dette vil mærkes i hele det resterende år i økonomisk henseende af store dele af den jævne befolkning i Grønland.

[A. Lyngø.]

Jeg vil også gerne have lov til at sige et par ord om andre erhverv, nemlig landbruget og fåreavlen. Der er nu atter god fremgang for landbruget efter ulykkesvinteren i 1949, da hovedparten af Grønlands fårebestand forulykkede under det strenge vintervejr. Der er nu snart 20 000 moderfår i Grønland, snart 1 får pr. indbygger, og vi skylder staten megen tak for det arbejde, der er gjort for at få grønlænderne interesseret i det nye erhverv. Men de grønlandske landbrugere har stadig mange vanskeligheder at kæmpe med, fordi Grønland er grænselandet for husdyravl med en streng og lang vinter. Der er ubegrænsede muligheder for sommergræsning, men det er vinterfoder, der er det store spørgsmål for bestandens forøgelse. Man har endog talt om indførelse af vinterfoder for at dække det nuværende behov. Der er endnu mangel på agre eller såkaldte hjemmemarker ved bopladserne, og fåreavlerne har endnu efter sigende ikke tilstrækkeligt kendskab til landbrugsredskaber. En udstilling og demonstration af brugen af disse er påkrævet.

I dag skal jeg imidlertid ikke komme nærmere ind på de enkelte problemer, der har interesse for yderligere oparbejdelse af fåreavlen; dem kan vi drøfte andre steder, i Grønlandsudvalget, men det vil efter min mening være ønskeligt, hvis man kan drøfte sagen med repræsentanter for fåreavlerne, fordi disse ikke altid har haft tilstrækkelig tid til en sådan drøftelse under korte besøg af folk hervedfra som finansudvalgets og Grønlandsudvalgets besøg nu i sommer. De planer, der er afstukket i Grønlandskommissionens betænkning, skal gerne så vidt muligt realiseres for at opbygge denne vigtige erhvervsgren.

Ja, jeg skal fatte mig i korthed. Men endnu vil jeg gerne bede om, at de planer, der allerede er blevet taget op, og andre, som man ønsker at tage op med hensyn til skole- og undervisningsforhold, opbygningen af Grønlands radiofoni og andre kulturelle og oplysningsprojekter, bliver fortsat efter de foreliggende planer, således at den åndelige opbygning, som udføres og skal udføres sidestillet med de materielle fremskridt, finder sted. De anstrengelser, der er gjort i den henseende, har allerede så småt båret frugt, idet det er mærkbart, at f. eks. bør-

nene og de unge lærer mere dansk end tidligere og får flere kundskaber og således et bedre grundlag for deres start i livet. Men endnu er der meget at gøre, og vi skal fortsætte at arbejde videre for at gøre Grønland til et dansk land i dybere forstand, stadig med hensyntagen til de særlige forhold vedrørende sprog og traditioner i Grønland.

Endelig vil jeg gerne give boligforholdene en kort omtale. Boligstøttelovgivningen har vakt glæde i Grønland, fordi den giver løfte om virkelig forbedring af boligforholdene. På grund af de stærkt stigende priser i de senere år på husbygningsmaterialer og delvis anvendelse af dyr dansk arbejdskraft er det dog endnu for dyrt for grønlændere med almindelige indtægter at bygge sig flerrummede huse, der kan blive betryggende hjem for den grønlandske ungdom. Det må være vor opgave at billiggøre husbyggeriet i Grønland, så at det bliver overkommeligt i pris for folk med lave gennemsnitsindtægter at bygge huse, når det halve bekostes af statstilskud. Jeg regner med, at dette vigtige spørgsmål, billiggørelsen af boligbyggeriet i Grønland, bliver taget op i finansudvalget og Grønlandsudvalget, således som man har ønsket det fra grønlandsk side.

Endelig vil jeg gerne fremsætte det ønske — i lighed med hvad vi gjorde i fjor — at de grønlandske bestillingsmænd bliver repræsenteret i den nu nedsatte lønningskommission eller i et af dens underudvalg, så at deres organisation selv kan være med under behandlingen af deres arbejds- og lønforhold. Jeg kan nævne, at et sådant ønske blev støttet af det grønlandske landsråd ved sidste landsrådsmøde i år.

Statsministeren (Hans Hedtoft): I anledning af det af det ærede medlem hr. Viggo Starcke stillede forslag om motiveret dagsorden ønsker jeg at afgive følgende erklæring:

I regeringens planer i forbindelse med de foreliggende valutavanskeligheder har det ikke på noget tidspunkt været påtænkt at devaluere den danske krone, og der er intet grundlag for en sådan devaluering. Der er ejheller under de førte forhandlinger fra noget partis side fremsat forslag i denne retning. Det ærede medlems forslag om

[Statsministeren.]

motiveret dagsorden forekommer mig derfor at være overflødig, og jeg skal af mange grunde anmode det ærede medlem om at trække dette dagsordensforslag tilbage.

(Kort bemærkning).

Viggo Starcke: Jeg vil gerne takke den højtærede statsminister for den erklæring, han på regeringens vegne afgav nu, og tilføje, at denne erklæring i sig selv vil virke beroligende og fremkalde den virkning, som jeg tilsigtede med mit dagsordensforslag. Herefter vil jeg tage mit forslag om motiveret dagsorden tilbage.

Formanden: Det af det ærede medlem hr. Viggo Starcke fremsatte forslag om motiveret dagsorden er taget tilbage. Ønsker nogen at optage det? (Ophold). Da det ikke er tilfældet, er det bortfaldet.

Jeg skal her afbryde forhandlingen om den første sag på dagsordenen.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om forlængelse af lov om bortsalg af visse brugte personmotor køretøjer.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 45; fremsættelsen findes i tidenden sp. 22).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Heising: Vi har jo siden efteråret 1950 haft en lovgivning vedrørende bortsalg af brugte automobiler. Det har imidlertid været en lovgivning, som bestandig har haft præg af midlertidighed, idet de gældende love ikke på noget tidspunkt har haft længere gyldighedstid end 1 år, og ved lovgivningens sidste revision, der fandt sted i oktober måned i fjor, blev der oven i købet indført en bestemmelse om, at loven indenfor sin gyldighedstid eventuelt skulle kunne ophæves ved kongelig anordning. Da folketinget sidst, altså i oktober måned 1953, behandlede forslaget om forlængelse af denne lovgivning, var der — jeg tror, jeg med rette kan sige det sådan — tale om en vis afviklingsstemning. Det kom også til

udtryk i den bestemmelse, jeg just har omtalt, om, at loven i givet fald skulle kunne ophøre at have gyldighed gennem udstedelse af en kongelig anordning. Men den lysere stemning, der herskede dengang, afviklingsstemningen, havde vel sin årsag i de udsigter, man på den tid havde for bedømmelse af den almindelige import af personbiler. Flere af ordførerne gav dengang udtryk for, at man mente, vi måske var nær ved frigivelse af bilimporten. Nu har den valutamæssige udvikling siden da naturligvis måttet lægge en dæmper på disse synspunkter, og jeg mener ikke, vi i dag kan gå ud fra, at vi indenfor en nærmere fremtid har nogen mulighed for frigivelse af bilimporten. Fra mit partis side mener vi derfor, at der stadig er forudsætninger tilstede for opretholdelse af en lovgivning på det her omhandlede område.

Man var ved behandlingen i fjor netop inde på, hvilke forudsætninger der kunne betinge ophør af loven om bortsalg af visse brugte personautomobiler, og jeg kan derom henvise til de bemærkninger, jeg her i tinget gjorde den 30. oktober 1953 på det dengang nedsatte udvalgs vegne. Udvalget var af den opfattelse, at der kunne blive tale om ophævelse af loven, enten hvis importen af personbiler helt — eller dog i væsentligt omfang — måtte blive frigivet, eller såfremt auktionspriserne på de brugte personbiler skulle falde meget væsentligt; men ingen af disse forudsætninger er indtrådt, og derfor mener mit parti, at det er rimeligt at søge loven forlænget for endnu et år, sådan som den højtærede minister har foreslået det, og stadig med mulighed for, at loven kan ophæves ved kongelig anordning.

Det er vor opfattelse, at der stadig er forhold, der medvirker til at opretholde unormalt høje priser på brugte personautomobiler, så at der opstår en mulighed for ekstraordinær gevinst for de bilejere, der gennem automobilfordelingsnævnet opnår indkøbstilladelse til en ny vogn. Det er jo kun disse bilejeres vogne, sammen med visse klausulerede vogne, denne lovgivning drejer sig om, medens biler, der udskiftes, fordi ejerne køber nye vogne på dollarpræmieringsbasis, overhovedet ikke omfattes af denne lovgivning; iøvrigt er det med de regler, der i øjeblikket gælder for tildeling af indkøbstilladelse, et ret begræn-